

นวโกวาท

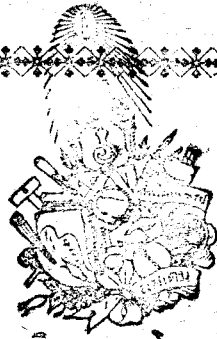
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาปริยัติญาณอุไร

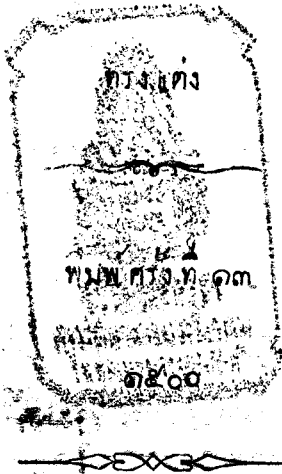
พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศาลาบรรณคดี

รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๑๑

นวโกวาท

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชไชย อดิศัย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิศาด บรรณนิคิ

รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑

ให้เขียนสมมติแก่

ห้องสมุด ศาสนาจารย์สมาคม

ในนามของ

ทอฮิว สาระ: อุตสาหกรรม

ผู้สั่งแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๑๔

ใจ อุตสาหกรรม

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

ส. อุต.

คำนำ

สำหรับ ฉบับที่ ๕ นี้ ต่อ มา

หนังสือเล่มนี้ เรียง ย่อ เกิน ประมาณ ดังนี้ สำหรับ วิทยุ ตามแนว
บวชใหม่, เพราะผู้บวชใหม่ ย่อม บวช เพียง พรรษา เดียว คือ ดี เดือน
เป็น พัน, อธิการ อาจารย์ ผู้หวัง ความ รู้ แก่ตั้งซึ่งวิหาริกแดนอันเตวาสิก
ต้อง หา อุมาย สั่งสอน ให้ เข้าใจ ความ รู้ มาก ที่ สุด ตาม แแต่ จะ เป็น ได้, ถ้า
จะใช้ แบบ ตอน ที่ พิศดาร เรียง รู้ ยัง ไม่ ได้ ถึง ไหน ก็ ถึง เวลา ดีก, จึง
ต้อง ใช้ แบบ ย่อ ให้ จุ ขอบ ความ ที่ ควร จะ ศึกษา; นี้ เป็น เหตุ ให้ เริ่ม เรียง
หนังสือเล่มนี้ขึ้น, หนังสือ นี้ ถึง เป็น แบบ ย่อ, ถ้า เข้าใจ วิถี สอน, ก็ ทำ
ให้ วิทยุ ตามแนว ผู้บวชใหม่ เข้าใจ กว้าง ขวาง ได้ เหมือน กัน. ข้าพเจ้า
ได้ ใช้ ผูก คิษย์ ด้วย วิถี ดัง จะ กล่าว ต่อ ไป นี้ :

ให้ผู้ศึกษา กำหนด จำ หัด ข้อ ใน หนังสือเล่มนี้ ให้ ได้ ตลอด เขา เตะ
ใจ ความ, ไม่ ต้อง จำ ถึง พยัญชนะ, แต่ คน ผู้อ่าน แล้ว ถอนใจ ความ
จำ ได้ ในใจ ไม่ ได้, ยัง ต้อง ท่อง เหมือน ท่อง สวด มนต์; กำหนด ระยะเวลา
ให้ ตาม เดือน (ยก เดือน ต้น ไว้ สำหรับ บุรพกิจ อย่าง อื่น) เดือนที่ ๒
วินัย บัญญัติ, เดือนที่ ๓ ขรรณ วิภาค, เดือน ท้าย เมื่อ จวน สัก คิหิ ปฏิบัติ
ผู้ประกอบ ด้วย สติ บัญญาอุสาหะ กล่าว, ก็ได้ เร็ว กว่า กำหนด, ปานกลาง,
ก็ พอ ทน กำหนด, ทรมาน, ก็ ไม่ ทน กำหนด, ใน ระหว่าง ที่ ศึกษา อยู่ นั้น

ในขั้นต้น, เมื่อถึง กถา อไร ได้สอบถามให้เล่าหัวข้อเหล่านี้ให้ฟังจนเห็นว่า ชื่นใจ แล้ว, ส่วน วินัย ให้ผูก เป็น ปัญหา ให้ตัดสิน, ปัญหา นั้น ให้ตัดสินได้ด้วย เทียบ ตาม แบบ, เช่น “ภิกษุ พยายาม คนใช้ วางยาผิด คนใช้ ตาย จะ ต้อง ฆราวาส หรือ ไม่? “ผู้ตอบ ต้อง ใกร ครอบ คเณศนา ของ ผู้วาง ยา ว่า เหมือน กับ เจตนา ของ ผู้ที่ กล่าว ได้ ใน แบบ หรือ ไม่, เท่านั้น ก่ตัดสินได้. ถึง ธรรม วิภาค แล กติ ปฏิบัติ ก็มี ปัญหา ตาม เหมอน กัน เช่น “อย่างไร ความ คม สัตบุรุษ เป็น ต้น จึง เป็น เครื่อง เจริญ ของ มนุษย์? “ใน ที่นี้ ผู้ตอบ ต้อง อธิบาย ตาม ความ เห็น ของ คน ให้ สัม แก่ รูป ปัญหา. อีก ข้อ หนึ่ง “ทรัพย์ ที่ จม จาย ไป ด้วย ประการไร จึง ได้ ชื่อ ว่า เป็น ประโยชน์? “ใน ที่นี้ ต้อง เขา กระทำ ความ ใน หมอ ดที่ ว่า ด้วย ประโยชน์ เกิด แก่ การ ถือ โภค ทรัพย์ มา อธิบาย แก่ ให้ สัม รูป ปัญหา เมื่อ ถึง กำหนด ได้ มี การ สอบ ความ รู้ ใน สำน อย่าง นั้น เพื่อ เป็น อุบาย ให้ เขา ใจ ได้ ตื่น.

ยังมี วิธี ที่ ช่วย ทำให้ ผู้บวช ใหม่ ได้ ความ รู้ กว้าง ขวาง ออก ไป กว่า นี้ อีก, ส่วน วินัย ถาม ปัญหา ให้ เทียบ ตาม แบบ ไม่ ได้, เช่น “ภิกษุ เด็ก ต้อง อาบ ตี ไหว? “ใน แบบ มี แต่ ศักดิ์ ฤกษ์ ต้อง ปา จัก คีร์, (เช่น น ทำ ให้ คั้น คว่า ใน สึก ขา เล่ม ใหญ่, พอ พบ แล้ว ก็ จำ ได้ ทัน ที. ส่วน ธรรม วิภาค นี้ ได้ แจก กระทำ พุทธ ภาษิต เช่น “คน ล่อง ทุกระ ได้ เพราะ ความ เพียร, “ได้ ชื่อ เลื่อง เพราะ ความ สดัก” วัน ละ ข้อ, แจก ให้ อย่าง เดียว

กัน ทมด, ให้ไป แต่ง แก้วแก้ว นำ มาอ่านในที่ ประชุมในวัน กำหนด. ผู้
แต่ง ต้อง ครี ทรอง ด้วยน้ำใจให้ เหน เอง ก่อน ว่า "ความ เพียร เปน เหตุ,
ความ ถ่วง ทุกข์ เปน ผล; ความ สัตย์ เปน เหตุ, ชื่อ เดียง เปน ผล;" จึงจะ
เรียง ความ แต่ง มา อ่านได้. ใน เวลาที่ อ่าน ต่างคน ก็ ต่าง ต้อง มุ่ง พัง ของ
กัน แล กัน, เมื่อใคร อธิบาย ดี, ก็ จำไว้; แล ใน ที่ สุด ได้ รับ วิญญาย ว่า
ถูก หรือ ผิด. ข้อ นี้ เปน เหตุ ให้ คน สว่า ข้อ ความ ใน หนังสือ ขรรมะ มา
อธิบาย, ได้ ความ รู้ กว้าง ขวาง แล ครี ทรอง เหน ความ ดี ความ ชั่ว ด้วย
น้ำใจ เอง.

หนังสือเล่มนี้ แต่ง ขึ้น สำหรับ สอน ฝึก ขลุ่ ตาม เณร บวช ใหม่ ให้ พอ
ควร แก่ เวลา จะ ศึกษ าคู ได้ จึง ตั้ง ชื่อ นว โทวาท แต่ มี ข้อ ความ แต่ง โดย
ย่อ ๆ เพียง เท่านั้น.

กรมหมื่น วชิรญาณ วโรต

วัด บวร นิเวศ วิหาร

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๘

คำนำ

สำหรับ ฉบับที่ ๙ แด่ ต่อ มา

แต่เดิม ในหนังสือนี้ ไม่ค่อยได้ใช้ศัพท์ भाषี แต่งขึ้นสำหรับ
เหมาะแก่ผู้เริ่มศึกษาในยุคนี้ ใช้บ้างแต่ในที่จะย่อ ความ กำหนดหรือ
ความจำ เข้าได้ดีกว่าใช้คำไทย ๆ ภายหลังหนังสือนี้แพร่หลายไปใน
หมู่ญาติโยม ของ ผู้บวชใหม่ ผู้ได้ระดับมาก ต่างก็พอใจในความคิดแต่ง
หนังสือนี้ แต่เห็น กันโดย มาก ว่า ถ้าใช้ ศัพท์ भाषี เข้า ด้วย จะ ดี ขึ้นอีกมาก
เหตุว่า คน ชั้น ผู้ใหญ่ เคย ศึกษาใน ศัพท์ भाषี เมื่อไม่ พบ ศัพท์ भाषี ก็ ชัก
ให้ งง มัก ต้อง นึก เทียบ กับ ศัพท์ भाषี ก่อน จึง จะ เข้าใจ ได้ ตลอด คือว่า
กรรม หมวด นั้น ๆ เอง เอา พระ भाषี บท นั้น ๆ ถึง กาล กำหนด หรือ การจำ
เล่า ท่าน ก็ เห็น ว่า ศัพท์ भाषี ง่าย กว่า ยก ขึ้น พูด ก็ สดวก กว่า ๆ หวัง
จะให้ หนังสือ นี้ เป็น ไป ตาม ประสงค์ ของ คน ชั้น ผู้ใหญ่ ด้วย จึง ได้ เติม
ศัพท์ भाषี เข้า ด้วย ใน หมวด กรรม ที่มี คำ भाषี สำหรับ ใช้ เฉพาะ ศัพท์ เว้น
ไว้ แต่ใน หมวด กรรม ที่ จะ ต้อง ใช้ คำ ผสม เป็น ประโยค เช่น ใน อภินิห
ปัจจุเวกขณะ ข้อต้นว่า ชรา รมิ โนมหิ ชร โนคโต ซึ่ง แปลว่า เรามี ความ
แก่ เป็น ชรา มดา ไม่ต้อง พ้น ความ แก่ ไป ได้ ใน หมวด กรรม เช่น นี้
ยัง คง ใช้ คำ ไทย ถ้วน ตาม เดิม จะ ใช้ ประโยค भाषี เข้า ด้วย ก็ จะ ถวาย
เป็น หนังสือ สดวก มนตร์ แปลไป ผิด กับ ความ ประสงค์ เดิม จะ พา ให้
ผู้บวชใหม่ ท้อ ถอย ใน การ ศึกษา พระ ธรรม วินัย ถึง ศัพท์ भाषี ที่ ใช้ นั้น

ที่เรียงไว้ต่างวิธีกัน เรียงไว้ข้างต้นก็มี ข้างท้ายก็มี ที่เรียงไว้
 ข้างต้นนั้น ผู้เริ่มศึกษา ไม่ถนัดกำหนดหรือจำศัพท์บ้าง จะงดเสีย
 กำหนดหรือจำแต่ความไทยก็ได้ ถ้ากำหนดหรือจำได้ด้วย ก็เป็นอันได้
 ความรู้กว้างขวางออกไป จะอ่านหนังสือธรรมหรือจะฟังเทศนา ก็
 กำหนดได้ง่ายขึ้น ที่เรียงไว้ข้างท้ายนั้น เป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะ
 ความข้อนั้น สักควรจะรู้ไว้ว่า ท่านผู้เป็นอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ผู้
 จะฝึกภิกษุตามเนร บวชใหม่ในสำนัก ของคนก็ควรรู้จักผ่อนปรนฝึกตาม
 สักควรแก่อุปนิสัย ของเขாத้งหลาย คือเอาความรู้ ความเข้าใจพระธรรม
 วินัย เป็นประมาณ ๑ เมื่อเป็นคราวที่ตรวจแก้ไขหนังสือฉบับนี้ใหม่
 จึงได้เพิ่มหมวดธรรมที่ควร อันยังไม่มีในนี้เข้าอีกบ้าง ทั้งเรียง
 เรียงใหม่ ในพวกหนึ่งๆ ให้ดุ่มลึกไปโดยลำดับ จับแต่ง่ายไปหายาก
 เพื่อให้ง่ายแก่ผู้จะ ต้องใช้ความจำเป็นเบื้องต้น ๑ ฉบับใหม่นี้ ได้แก้ไข
 ไรเพิ่มเติมเพียงเท่านี้ ๒

กรมหมื่นวชิรญาณวโรดม

วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๓๑ มิถุนายน ร.ศ. ๑๒๓

คำนำ

สำหรับ ฉบับที่ ๑๒

เมื่อหนังสือ ฉบับที่ ๑๑ หหมดแล้ว จะพิมพ์ ฉบับที่ ๑๒ ได้พิมพ์

หมวดธรรมที่สมควรจะรู้เข้าอีกหลายหมวด เพราะเห็นว่าหนังสือ
ได้ใช้แพร่หลาย ไม่เฉพาะแก่ภิกษุใหม่ ควรจะให้ความกว้างขวาง
ออกไป ๑ หมวดธรรมที่เพิ่มคราวนี้ ทุกระหมวด ๒ แต่หมวดธรรม
อันสังเคราะห์เข้าในโพธิปักขิยธรรมเป็นพื้น ๑ เมื่อเพิ่มขึ้นดังนี้ ข้อ
ศึกษาของภิกษุใหม่ก็มากขึ้น ภิกษุผู้มีสติปัญญา พอประมาณหรือค่อนข้าง
ทราม จะเรียนไม่จบก็อาจเป็นไปได้ ๑ เมื่อเป็นอย่างนี้ อุปัชฌาย์
อาจารย์ผู้ฝึกหัด จะงดธรรมบางหมวดที่ไม่สำหรับภิกษุบวชใหม่หรือที่
มีชาติกับหมวดธรรมอื่นแล้วบ้าง ไม่ใช่ต้องก็ได้ ๑ นอกจากนั้น
คราวนี้ยังได้แก่จำนวนในหนังสือนี้ด้วย ๒

กรมหลวงวชิรญาณ วโรตต

วัดบวรนิเวศวิหาร

วันที่ ๘ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘

นวกโถวาท

วินัยบัญญัติ

อนุศาสตร์ ๘ อย่าง

คือ นิสสัย ๔, อกรณียกิจ ๔.

บ้างจับเครื่อง ธาตุของ บัณฑิต เรียก นิสสัย มี ๔ อย่าง คือ เทียนมินทขนาด ๑ นุ่ง ห่ม ผ้า มั่งสุกุด ๑ อยู่โคนไม้ ๑ ฉนียา ของ ด้วย น้ำมูคร เน่า ๑.

กิจที่ไม่ควร ทำ เรียก อกรณียกิจ มี ๔ อย่าง คือ เสพเมถุน ๑ ดื่ก ของเขา ๑ ช่างตัดหัว ๑ พุด อวดคุณพิเศษที่ไม่มีใน ตน ๑ กิจ ๔ อย่าง นั้น บัณฑิตทำ ไม่ได้.

ศึกษา ของ ภิกษุ มี ๓ อย่าง.

คือ คีต สมาธิ บัญญา. ความ ดำรวม กาย วาจา ให้ เรียบร้อย ชื่อว่า คีต. ความ วิชาใจ มัน ชื่อว่า สมาธิ. ความ รอบรู้ ใน กอง สังฆาร ชื่อว่า บัญญา.

โทษ ที่ เกิด เพราะ ความ เตมิต ใน ข้อ ที่ พระพุทธเจ้า ห้าม เรียกว่า อามบัติ อามบัติ นั้น ว่า โดย ชื่อ มี ๗ อย่าง คือ ปาราชิก ๑ สังฆาทิเสส ๑ กุลตจจัย ๑ ปาจิภคิย ๑ ปาฏิเทสนิยะ ๑ ทุกกฏ ๑ ทุพกาสิค ๑.

ปาราชิก นั้น ภิกษุ ต้องเข้า แล้ว ชาติ จาก ภิกษุ. ดังชาติ เด็ด นั้น ต้อง เข้า แล้ว ต้อง อยู่กรรม จึง พ้นได้. อาบัติ อีก ๕ อย่าง นั้น ภิกษุ ต้องเข้า แล้ว ต้อง แสดง ต่อ หน้า สังฆ หรือ คณะ หรือ ภิกษุรูปใด รูป หนึ่ง จึง พ้นได้

อาการ ที่ ภิกษุ จะ ต้อง อาบัติ เหล่า นี้ ๖ อย่าง คือ ต้อง ด้วยไม่ ถวาย ๑ ต้อง ด้วยไม่ รู้ว่า สิ่ง นี้ จะ เป็น อาบัติ ๑ ต้อง ด้วย สงสัย แล้ว ขึ้น ทำ ลง ๑ ต้อง ด้วย ดำคัญ ว่า ควร ใน ของ ที่ ไม่ ควร ๑ ต้อง ด้วย ดำคัญ ว่า ไม่ควร ใน ของ ที่ ควร ๑ ต้อง ด้วย ถ่ม สติ ๑.

ข้อ ที่ พระ พุทธ เจ้า ห้าม ซึ่ง ยก ขึ้น เป็น สิกขาบท มี มา ใน พระ ปาติโมกข์ ๑ ไม่ ได้ มา ใน พระ ปาติโมกข์ ๑

สิกขาบท ที่ มา ใน พระ ปาติโมกข์ นั้น คือ ปาราชิก ๔ ดังชาติ เด็ด ๑๓ อนิยต ๒ นิสัถ์ ศักย ปาจิ ศักย ๓๐ ปาจิ ศักย ๔๒ ปาฐิ เทสนีเย ๔ เจริเย ๗๕ รวม เป็น ๒๒๐, นับ ทั้ง อภิกรณ สัมภะ ด้วย เป็น ๒๒๗.

ปาราชิก ๔

- ๑ ภิกษุ เด็ด เมถุน ต้อง ปาราชิก.
- ๒ ภิกษุ ถ้อ เขา ถึง ของ ที่ เจ้า ของ ไม่ ให้, ได้ ราคา ห้า มาสก ต้อง ปาราชิก
- ๓ ภิกษุ แกล้ง ขำ มนุษย์ ให้ คาย, ต้อง ปาราชิก.
- ๔ ภิกษุ อวด อุดฺดริ มะนุสฺส ๕ ษัมม (คือ กรรม อัน ยิ่ง ของ มนุษย์) ที่ ไม่ มี ใน ตน, ต้อง ปาราชิก.

สังฆาทิเสส ๑๓

- ๑ ภิกษุแก้ง ทำให้หน้า อตฺถิ เกิดนอน, ต้อง สังฆาทิเสส.
- ๒ ภิกษุมีความ กำหนด อยู่ จับ ต้อง กาย หมิง ต้อง สังฆาทิเสส
- ๓ ภิกษุมีความ กำหนด อยู่ พุก เกี้ยว หมิง, ต้อง สังฆาทิเสส.
- ๔ ภิกษุมีความ กำหนด อยู่ พุก พ้อให้หมิง บำเรอ คน ด้วย กาม, ต้อง สังฆาทิเสส

๕ ภิกษุชัก สื้อให้ ชาย หมิง เปน ผัว เมีย กัน, ต้อง สังฆาทิเสส.

๖ ภิกษุสร้าง กุฎี ที่ ต้อง ก่อ แด โบก ด้วย ปูน หรือ ดิน ซึ่งไม่มีใคร เปน เจ้า ของ จำเพาะ เปน ที่ อยู่ ของ คน, ต้อง ทำให้ ได้ ประมาณ, โดย ยาว เพียง ๑๒ คืบ พระ สุตต โดย กว้าง เพียง ๗ คืบ, แต่ ต้อง ให้ สงฆ์ แสดง ที่ ให้ ก่อน. ถ้าไม่ ให้ สงฆ์ แสดง ที่ ให้ ก่ ตี ทำให้ เกิน ประมาณ ก่ ตี, ต้อง สังฆาทิเสส.

๗ ถ้า ที่ อยู่ ซึ่ง จะ สร้าง ขึ้น นั้น มี ทายก เปน เจ้า ของ, ทำให้ เกิน ประมาณ นั้น ได้, แต่ ต้อง ให้ สงฆ์ แสดง ที่ ให้ ก่อน, ถ้าไม่ ให้ สงฆ์ แสดง ที่ ให้ ก่อน. ต้อง สังฆาทิเสส.

๘ ภิกษุ โกรธ เคือง แก้ง โทษ ภิกษุอื่น ด้วย อามตี ปาราชิก ไม่ มี มุต, ต้อง สังฆาทิเสส.

๙ ภิกษุ โกรธ เคือง แก้ง หา เดศ โทษ ภิกษุอื่น ด้วย อามตี ปาราชิก ต้อง สังฆาทิเสส.

นวกโถวาท

๑๐ ภิกษุพากเพียร เพื่อ จะ ทำตาย สังข ให้ แยก กัน, ภิกษุอื่น ห้าม ไม่ พัง, สังข สวด กรรม เพื่อ จะ ให้ ละ ข้อ ที่ ประพฤติ นั้น, ถ้า ไม่ ละ, ต้อง ตั้งสมาธิเสถ.

๑๑ ภิกษุ ประพฤติ ตาม ภิกษุผู้ ทำตาย สังข นั้น, ภิกษุอื่น ห้าม ไม่ พัง, สังข สวด กรรม เพื่อ จะ ให้ ละ ข้อ ที่ ประพฤติ นั้น, ถ้า ไม่ ละ, ต้อง ตั้งสมาธิเสถ.

๑๒ ภิกษุ ว่า ยาก สอน ยาก ภิกษุอื่น ห้าม ไม่ พัง, สังข สวด กรรม เพื่อ จะ ให้ ละ ข้อ ที่ ประพฤติ นั้น, ถ้า ไม่ ละ, ต้อง ตั้งสมาธิเสถ.

๑๓ ภิกษุ ประทุษร้าย ทุระกฐ คือ ประจบ กฤหัสถ์ สังข ได้ เสีย จาก วัด ถัดมา ว่า ตี เคียน สังข, ภิกษุอื่น ห้าม ไม่ พัง, สังข สวด กรรม เพื่อ จะ ให้ ละ ข้อ ที่ ประพฤติ นี้, ถ้า ไม่ ละ, ต้อง ตั้งสมาธิเสถ.

อนียค ๒

๑ ภิกษุ นั่ง ใน ที่ ถับ ตา กับ หญิง สอง ต่อ สอง, ถ้า มี คน ที่ ควร เชื่อ ได้ มา พุด ขึ้น ด้วย ขรรม ๓ อย่าง คือ ปาราชิก หรือ ตั้งสมาธิเสถ หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใด อย่าง หนึ่ง, ภิกษุ รับ อย่างใด ให้ ปรับ อย่าง นั้น หรือ เขา ว่า จำเพาะ อย่างใด ให้ ปรับ จำเพาะ อย่าง นั้น.

๒ ภิกษุ นั่ง ใน ถับ หู กับ หญิง สอง ต่อ สอง, ถ้า มี คน ที่ ควร เชื่อ ได้ มา พุด ขึ้น ด้วย ขรรม สอง อย่าง คือ ตั้งสมาธิเสถ หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใด อย่าง หนึ่ง, ภิกษุ รับ อย่างใด ให้ ปรับ อย่าง นั้น หรือ เขา ว่า

วินยบัญญัติ

จำเพาะกรรมอย่างใด ให้ปรับ อย่างนั้น.

นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย ๓๐, แบ่งเป็น ๓ วรรค, มีวรรค ละ ๑๐ ดิกรวมท.

จํว วรรคที่ ๑.

๑ ภิกษุทรงอธิเรกจํวรได้เพียง ๑๐ วันเป็น อย่างยิ่ง ถ้าล่วง ๑๐ วันไป, ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย.

๒ ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจํวร แม้วันหนึ่ง ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย, เว้นไว้แต่ได้สมมัตถ์,

๓ ถ้าผ้าเกิดขึ้น แก่ภิกษุๆ ประสงค์จะทำจํวร แต่ยังไม่พอ, ถ้ามี ที่หวังว่าจะได้มาอีก, พึงเก็บผ้าขึ้นไว้ได้เพียง เดือนหนึ่งเป็น อย่างยิ่ง, ถ้าเก็บไว้ให้เกินเดือนหนึ่งไป, แม้ถึงยังมีที่หวังว่าจะได้อยู่, ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย

๔ ภิกษุใช้นางภิกษุณี ที่ไม่ใช่ญาติ ให้ซักก็ด ให้ย้อมก็ด ให้ทูปก็ด ซึ่งจํวรเก่า, ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย.

๕ ภิกษุรับจํวร แต่มีนางภิกษุณีที่ไม่ใช่ญาติ, เว้นไว้แต่ แลก เปลี่ยนกัน, ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย.

๖ ภิกษุขอจํวร แก่คฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ได้มา, ต้อง นิตฺตํคคิย ปาจิตฺติย, เว้นไว้แต่มีสมมัตถ์ที่จะขอจํวรได้ คือ เวลา ภิกษุมี่จํวร อันใจรักไป, หรือมีจํวร อันนิมิตหายเสีย.

๗ ในสมมัตถ์เช่นนั้น จะขอเราดื่กก็เพียงผ้าหุง ผ้าห่มเท่านั้น ถ้า

ขอให้เกินกว่านั้น ได้มา, ต้อง นิสต์ศัคคีย ปาจิตตีย์

๘ ถ้า คฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ ญาติ ไม่ใช่ ปวารณา เขาพูดว่า เราจะถวาย จักร แก่ ภิกษุ ชื่อนั้น, ภิกษุนั้น ทราบ ความ แล้ว เข้าไป พูดให้เขาถวาย จักร อย่าง นั้น อย่าง นี้ ที่มี ราคาแพง กว่า ที่ เขา กำหนด เดิม ได้มา, ต้อง นิสต์ศัคคีย ปาจิตตีย์

๙ ถ้า คฤหัสถ์ผู้จะ ถวาย จักร แก่ ภิกษุ มีหลาย คน แต่เขาไม่ใช่ ญาติไม่ใช่ ปวารณา, ภิกษุไป พูดให้เขา รวม ทุน เข้า เป็น อัน เดียว กัน เพื่อ จะ ชื้อ จักร ที่แพง กว่า ที่ เขา กำหนดไว้ เดิม ได้มา, ต้อง นิสต์ศัคคีย ปาจิตตีย์

๑๐ ถ้าใคร ๆ นำเอา ทรัพย์สิน มา เพื่อ ค่า จักร แล้ว ตาม ภิกษุ ว่า ใคร เป็น เวชยาวัจจกร ของ เขา ถ้า ภิกษุ ต้องการ จักร ก็ พึง แสดง คน วัค หรือ ขุนาตถ์ ว่า ผู้ นั้น เป็น เวชยา วัจจกร ของ ภิกษุ ทั้งหลาย, ครั้น เขา มอบ หมายถึง เวชยาวัจจกร นั้น แล้ว ตั้ง ภิกษุ ว่า ถ้า ต้องการ จักร ให้ เข้าไป หา เวชยา วัจจกร, ภิกษุนั้น พึง เข้าไป หา เขา แล้ว ทวง ว่า เรา ต้องการ จักร ตั้ง นี้ ได้ ตาม ครั้ง, ถ้า ไม่ได้ จักร ไป ยืน แต่ พอ เขา เห็น ได้ หก ครั้ง ถ้า ไม่ได้ ขึ้นไป ทวง ให้ เกิน ตาม ครั้ง ยืน ให้ เกิน หก ครั้ง ได้มา ต้อง นิสต์ศัคคีย ปาจิตตีย์. ถ้าไป ทวง แล ยืน ครบ กำหนด แล้ว ไม่ได้ จักร จำ เปน ต้อง ไป มอก เจ้า ของ เดิม ว่า ของ นั้น ไม่ สำ เร็จ ประโยชน์ แก่ คน, ให้ เขา เรี่ยก เอา ของ เขา มา เสีย.

โกธียวรกที่ ๒

๑ ภิกษุ หล่อ สันถัด ด้วย รน เจียม เจือ ด้วยใหม่, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย

๒ ภิกษุ หล่อ สันถัด ด้วย รน เจียม คำ ถ้วน, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย.

๓ ภิกษุ จะ หล่อ สันถัดใหม่ พึงใช้ รน เจียม คำ สอง ส่วน รน เจียม ขาว ส่วนหนึ่ง รน เจียม แดง ส่วนหนึ่ง, ถ้าใช้ รน เจียม คำ ให้เกิน สอง ส่วน ขึ้นไป, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย.

๔ ภิกษุ หล่อ สันถัดใหม่ แล้ว พึงใช้ ให้ ได้ หกปี, ถ้า ยังไม่ ถึง หกปี หล่อใหม่, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย, เว้นไว้ แต่ ได้ สัณบติ.

๕ ภิกษุ จะ หล่อ สันถัด พึง ตัก เขา สันถัด เก่า คืบหนึ่ง โดย รอบ มา ปน ลงใน สันถัด ที่ หล่อใหม่ เพื่อ จะ ทำตายให้ เสีย ดี, ถ้า ไม่ ทำ ดัง นั้น, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย.

๖ เมื่อ ภิกษุ เดิน ทาง โถด, ถ้า มีใคร ถวาย รน เจียม, ต้อง การ กั รมิได้, ถ้า ไม่ มีใคร นำ มา นำ มา เอง ได้ เพียง ตาม โยชน, ถ้า ให้ เกิน ตาม โยชน ไป, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย.

๗ ภิกษุ ใช้ นาง ภิกษุณี ที่ ไม่ ใส ญาตี ให้ ชัก กัด ให้ ย่อม กัด ให้ ต่าง กัด ซึ่ง รน เจียม, ต้อง นิสังคคิย ปาจิตติย.

๘ ภิกษุ รมิ เอง กัด ใช้ ให้ ผู้อื่น รมิ กัด ซึ่ง ทอง แด เงิน

หรือ ยินดี ทอง แด เงิน ที่ เขา เก็บไว้ เพื่อ คน, ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย.

๙ ภิกษุ ทำการ ฆ้อ ชาย ด้วย รุบียะ คือ ของ ที่ เขา ใช้ เป็น ทอง แด เงิน ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย

๑๐ ภิกษุ แดก เปด ยน สิ่ง ของ ถัม คฤหัสถ์, ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย
ปัตต วรกร ที่ ๓.

๑ ฆาตร นอก จาก ฆาตร อธิฏฐฐาน เรียก ว่า อติเรก ฆาตร, อติเรก ฆาตร นั้น ภิกษุ เก็บไว้ ได้ เพียง ๑๐ วัน เป็น อย่าง ยิง, ถ้า ให้ ต้อง ๑๐ วัน ไป, ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย

๒ ภิกษุ มี ฆาตร ร้าว ยัง ไม่ ถึง ๑๐ นิ้ว, ขอ ฆาตร ใหม่ แต่ คฤหัสถ์ ที่ ไม่ ใ้ ญา ตี ไม่ ใ้ ปรว รณา ได้ มา, ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย

๓ ภิกษุ รับ ประเคน ภตฺธช ทั้ง ๕ คือ เนย ใส เนย รัน น้ำมัน น้ำ ผิง น้ำ อ้อย แดว เก็บไว้ ถิ่น ได้ เพียง ๗ วัน เป็น อย่าง ยิง, ถ้า ให้ ต้อง ๗ วัน ไป, ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย.

๔ เมื่อ ฤตุ ร้อน ยัง เหลือ อยู่ อีก เดือน หนึ่ง คือ ตั้งแต่ แรม คำ หนึ่ง เดือน เจ็ด จึง แดว หา ผ้า ขอบ นำ ผน ได้, เมื่อ ฤตุ ร้อน เหลือ อยู่ อีก ถึง เดือน คือ ตั้งแต่ ชัน คำ หนึ่ง เดือน แปด จึง ทำ นุ่ง ได้ ถ้า แดว หา หรือ ทำ นุ่ง ให้ ต่ำ กว่า กำหนด นั้น เข้า มา. ต้อง นิสต์ศัก คีย ปาจิตคีย.

๕ ภิกษุ ให้ จัวร แก่ ภิกษุ อื่น แดว โกรธ รัง เขา คั้น มา เอง กัด

วินัย บัญญัติ

๖ ไซ้ให้ผู้นั่งชิง มากี่ตัว, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย.

๖ ภิกษุขอค้ำยงต์คฤหัสถ์ ที่ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา เขามาให้ช่าง หุก ทอ เป็นจิวร, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย.

๗ ถ้า คฤหัสถ์ที่ไม่ใช่ญาติไม่ใช่ปวารณา ตั้งให้ช่าง หุก ทอ จิวร เพื่อจะถวายแก่พระภิกษุ, ถ้าภิกษุไปกำหนดให้เขาทำให้ดีขึ้น ด้วยจะให้รางวัลแก่เขา, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย.

๘ ถ้าอีก ๑๐ วัน จะถึง วัน ปวารณา, คือ ตั้งแต่วัน หุก ค่ำ เดือนสิบเอ็จ, ถ้า ทายกรับ จะถวายผ้าจำนำพรรษา, ก็รับเก็บไว้ได้ แต่ถ้าเก็บไว้เกิน กาดจิวรไป, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย. กาดจิวร นั้น ดังนี้, ถ้าจำพรรษาแล้ว ไม่ได้กรานกฐิน, นับแต่วัน ปวารณาไปเดือนหนึ่ง, คือตั้งแต่วัน ค่ำ เดือน สิบเอ็จถึงกลางเดือนสิบสอง ถ้าได้กรานกฐิน, นับแต่วัน ปวารณาไป ๕ เดือน, คือ ตั้งแต่วัน ค่ำ เดือน สิบเอ็จ ถึง กลาง เดือน สี่.

๙ ภิกษุจำพรรษาในเสนาสนะป่า ซึ่งเป็นที่เปลี่ยว, ออกพรรษาแล้ว อยากรจะเก็บไตร จิวร ผืนใดผืนหนึ่งไว้ในบ้าน, เมื่อมีเหตุก็เก็บได้เพียง ๖ คืน เป็น อย่าง ยิง, ถ้าเก็บไว้ให้เกิน ๖ คืนไป, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย, เว้นไว้แต่ได้สมมติ.

๑๐ ภิกษุรั้อย แต่ น้อมตากที่ เขา จะ ถวาย ส่งมา เพื่อตน, ต้อง นิสัสักคิย ปาจิตติย.

ปาจิตตีย์ ๘๒ ดิกราบท.

มุตาวาท วรรคที่ ๑ มี ๑๑ ดิกราบท.

- ๑ พุด ปด, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๒ คำ ภิกษุ, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๓ ต่อ เลี้ยต ภิกษุ, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๔ ภิกษุ สอน ขรรม แก่ อนุปลัมบัน, ถ้า ว่า พร้อม กัน, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๕ ภิกษุ นอนใน ที่ มุง ที่ บัง อ้น เดียว กัน กับ อนุปลัมบัน เกิน ๓ คน ขึ้นไป, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๖ ภิกษุ นอนใน ที่ มุง ที่ บัง อ้น เดียว กัน กับ ผู้หญิง แม้ ใน คั้น แรก ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๗ ภิกษุ แล่ตง ขรรม แก่ ผู้หญิง, เกิน กว่า หก คำ ขึ้นไป,— ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๘ ภิกษุ บอก อุดฺคฺริ มนุสฺส ขรรม ที่ มี จริง แก่ อนุปลัมบัน, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๙ ภิกษุ บอก อามตี ชั่ว หย่าบ ของ ภิกษุ อื่น แก่ อนุปลัมบัน, ต้อง ปาจิตตีย์.
- ๑๐ ภิกษุ ขุด เอง ก็ ดี ไซ้ ให้ ผู้ อื่น ขุด ก็ ดี ซึ่ง แผ่น ดิน, ต้อง ปาจิตตีย์.

ภูกาม วรคที่ ๒ มี ๑๐ ดิกราบท,

๑ ภิกษุพราภของเขี้ยว ซึ่งเกิดอยู่กับที่ ให้หลุดจากที่, ต้อง ปาจิตตีย์.

๒ ภิกษุประพฤติอนาจาร สงฆ์เรียกตัวมาถาม แกลงพูดถม เกิดอนกัตติ นิ่งเสียไม่พูดกัตติ, ถ้าสงฆ์สอดประกาศ ข้อความนั้น จบ ต้อง ปาจิตตีย์.

๓ ภิกษุติเตียนภิกษุอื่น ที่สงฆ์สมมติให้ผู้ทำการสงฆ์, ถ้า เธอทำโดยชอบ, ติเตียนเบตา ๆ ต้อง ปาจิตตีย์.

๔ ภิกษุเอาเตียง ตั้ง พูก เก้าอี้ ของสงฆ์ไปตั้งในที่แจ้ง แล้ว เมื่อหลุดไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองกัตติ ไม่ใช่ให้ผู้อื่นเก็บ กัตติ ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นกัตติ, ต้อง ปาจิตตีย์.

๕ ภิกษุเอาที่นอนของสงฆ์ไปนอนในกุฏิสงฆ์แล้ว เมื่อหลุดไปจากที่นั้น ไม่เก็บเองกัตติ ไม่ใช่ให้ผู้อื่นเก็บกัตติ ไม่มอบหมายแก่ผู้อื่นกัตติ, ต้อง ปาจิตตีย์.

๖ ภิกษุรู้อยู่ว่ากุฏินี้มีผู้อยู่ก่อน แกลงไปนอนเมียด ด้วยหวังจะให้ผู้อยู่ก่อน คับแคบใจเขาก็จะหลุดไปเอง, ต้อง ปาจิตตีย์.

๗ ภิกษุโกรธเคืองภิกษุอื่น ดุดคร่าไล่ออกจากกุฏิสงฆ์, ต้อง ปาจิตตีย์.

๘ ภิกษุหนึ่ง ทบ กัถิ์ นอน ทบ กัถิ์ บนเตียง กัถิ์ บนตั้ง กัถิ์ ที่มีเท้าไม้ไต้กรังให้แน่น ซึ่งเขาวางไว้บนร่าง บ้าน ที่เขาเก็บของใน กุฎิ์ ต้อง ปาจิตติย.

๙ ภิกษุจะเอา ดิน หรือ ปูน โบก หลัง ศา กุฎิ์ ฟัง โบก ได้ เพียง สาม ชั้น, ถ้า โบก เกิน กว่า นั้น, ต้อง ปาจิตติย.

๑๐ ภิกษุ รุขู จา มา มี ตัว สกัถิ์ เหว รก หย้า หรือ ดิน, ต้อง ปาจิตติย.
โถวาท วรรค ที่ ๓ มี ๑๐ สิกขาบท.

๑ ภิกษุ ที่ ส่งฆ์ ไม่ได้ สมนัตถิ์ ตั้ง สอน นาง ภิกษุณี, ต้อง ปาจิตติย.

๒ แม่ ภิกษุ ที่ ส่งฆ์ สมนัตถิ์ แล้ว ตั้ง แต่ ขา ทิถิ์ ตก แล้ว ไป สอน นาง ภิกษุณี, ต้อง ปาจิตติย.

๓ ภิกษุ เข้า ไป สอน นาง ภิกษุณี ถึง ใน ที่ อยู่, ต้อง ปาจิตติย.
เว้นไว้ แต่ นาง ภิกษุณี เจ็บ.

๔ ภิกษุ ตี เตียน ภิกษุ อื่น ว่า สอน นาง ภิกษุณี เพราะ เห็น แก่ ตา ภิกษุ ต้อง ปาจิตติย.

๕ ภิกษุ ให้ จักร แก่ นาง ภิกษุณี ที่ ไม่ใช่ ญาติ, ต้อง ปาจิตติย. เว้นไว้ แต่ แลก เปลี่ยน กัน.

๖ ภิกษุ เข็ม จักร ของ นาง ภิกษุณี ที่ ไม่ใช่ ญาติ กัถิ์ ใช้ ให้ ผู้ อื่น เข็ม กัถิ์ ต้อง ปาจิตติย.

๗ ภิกษุ ขวน นาง ภิกษุณี เติร ทาง ด้วย กัน แม้ ตั้ง ระยะเวลา บ้าน หนึ่ง

ต้อง ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่ทาง เบียดผ.

๘ ภิกษุชอน นาง ภิกษุนี้ ตง เวื่อ ดำ เดียว กัน ขึ้น น้ำ กั ตี ต้อง น้ำ กั ตี, ต้อง ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่ ช้ำม ฟาก.

๙ ภิกษุ ฉัน ของ เคี้ยว ของ ฉัน ที่ นาง ภิกษุนี้ บังคับ ให้ คฤหัสถ์ เขา ถวาย, ต้อง ปาจิตตีย์. เว้นไว้แต่ คฤหัสถ์ เขา เริ่ม ไว้ ก่อน.

๑๐ ภิกษุ นึ่ง กั ตี นอก กั ตี ใน ที่ ต้ม ตอง ต่อ ตอง กับ นาง ภิกษุนี้, ต้อง ปาจิตตีย์.

โกชน วรรค ที่ ๔ มี ๑๐ ดิกรามท.

๑ อาหารในโรงทาน ที่ ทัวไป ไม่ นิยม บุคคล ภิกษุ ไม่ เจ้ม ใช้ ฉัน ได้ แต่ จำเพาะ วัน เดียว ด้ว ต้อง หยุต เตีย ใน ระหว่าง ต่อ ไป จึง ฉัน ได้ อิก. ถ้า ฉัน คิต ๆ กัน ตั้ง แต่ ตอง วัน ขึ้น ไป, ต้อง ปาจิตตีย์.

๒ ถ้า ทายก เขา มา นิมนต์ ออก ชื่อ โภชนะ ทั้ง ๕ อย่าง คือ เข้า ด้ก, วมม ด้ก, วมม แห่ง, ปลา, เนื้อ, อย่างใด อย่าง หนึ่ง, ถ้า ได้ รม ของ นั้น มา หรือ ฉัน ของ นั้น พร้อม กัน ตั้ง แต่ ตี รม ขึ้น ไป, ต้อง ปาจิตตีย์. เว้นไว้แต่ ส้มยี่ คือ, เปน ใช้ อย่าง หนึ่ง, นำ จั๋วว กากู อย่าง หนึ่ง, เวตา ทำ จั๋วว อย่าง หนึ่ง, เติน ทาง ไถด อย่าง หนึ่ง, ไป ทาง ไถด อย่าง หนึ่ง. อยู่ มาก ด้วย กัน มีนทมาตไม่ พอ ฉัน อย่าง หนึ่ง, โภชนะ นั้น เปน ของ ส้มณะ อย่าง หนึ่ง.

๓ ภิกษุรับ นิมนต์ แห่ง หนึ่ง โดยโภชนะ ทั้ง ๔ อย่างใดอย่าง หนึ่ง แล้ว
ไม่ไปฉันในที่นิมนต์นั้น ไปฉันเสียในที่อื่น, ต้อง ปาจิต्तีย์. เว้นได้
แต่ยก ส่วน ที่ รับ นิมนต์ ไว้ ก่อน นั้นให้ภิกษุอื่นเสีย, หรือ นำ จัวร กาด
แฉก เวลา ทำ จัวร.

๔ ภิกษุเข้าไป บิณฑบาตในบ้าน, ทายก เขา เอา รนม มา ถวาย
เปน อัน มาก, จะรับได้เปน อย่าง มาก เพียง ๓ บาต เท่านั้น, ถ้า
รับให้เกิน กว่า นั้น, ต้อง ปาจิต्तีย์, ของ ที่ รับ มา มาก เช่น นั้น ต้อง
แบ่งให้ภิกษุอื่น.

๕ ภิกษุฉัน ค้าง อยู่, มีผู้เอาโภชนะ ทั้ง ๕ อย่างใด อย่าง หนึ่ง
เข้ามา ประเคน, ห้าม เสีย แล้ว, ตก จาก ที่ หนึ่ง นั้น แล้ว, ฉัน ของ
๕ เคี้ยว ของ ฉัน ซึ่งไม่เปน เคน ภิกษุใช้ หรือไม่ได้ ทำ วินัย กรรม,
ต้อง ปาจิต्तีย์.

๖ ภิกษุรู้ อยู่ว่า ภิกษุอื่น ห้าม เข้า แล้ว (ตาม สิกขาบท หลัง,)
คิด จะ ยก โขง เธอ เกิดง เขา ของ เคี้ยว ของ ฉัน ที่ไม่ เปน เคน ภิกษุใช้
ไป พ้อให้ เธอ ฉัน, ถ้า เธอ ฉัน แล้ว, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๗ ภิกษุฉัน ของ เคี้ยว ของ ฉัน ที่ เปน อาหาร ใน เวลา วิภาต คือ
ตั้งแต่เที่ยง แล้วไป จนถึง วันใหม่, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๘ ภิกษุฉัน ของ เคี้ยว ของ ฉัน ที่ เปน อาหาร ซึ่ง รับ ประเคน ไว้ ค้าง คั้น
ต้อง ปาจิต्तีย์.

๙ ภิกษุขอโภชนะ อัน ประณีต คือ เข้า สุก ระคน ด้วยเนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมต้ม แต่กฤหัสถ์ ที่ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา เขามาฉัน, ต้อง ปาจิตตีย์.

๑๐ ภิกษุกด้นกินอาหาร ที่ไม่มีผู้ให้ คือ ยังไม่ได้รับ ประเคน ให้ต้อง ทวาร ปากเข้าไป, ต้อง ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่น้ำแฉะไม้สัพัน.

อเจตก วรรคที่ ๕ มี ๑๐ สิกขาบท.

๑ ภิกษุให้ ของ เคี้ยว ของ ฉน แก่ นกบวช นอก ศาสนา ด้วยมือตน, ต้อง ปาจิตตีย์.

๒ ภิกษุชวน ภิกษุอื่นไป เทียบ มิณฑบาท ด้วยกัน, หวัง จะ ประพฤติ อณาจาร ได้ เจอ กลับ มา เตี้ย, ต้อง ปาจิตตีย์.

๓ ภิกษุเข้าไป นั่งใน เรือน ที่มี แค่ ผัวเมีย อยู่ด้วยกันเท่านั้น ไม่มี ผู้อื่น อยู่ด้วย, ต้อง ปาจิตตีย์.

๔ ภิกษุนั่งใน ห้อง กับ ผู้หญิง ไม่มีผู้ชาย อยู่เป็นเพื่อน, ต้อง ปาจิตตีย์.

๕ ภิกษุนั่งใน ที่ แจ่ง กับ ด้วย ผู้หญิง สอง ต่อ สอง, ต้อง ปาจิตตีย์.

๖ ภิกษุรับ นิมนต์ ด้วยโภชนะ ทั้ง ๕ แล้ว จะไปใน ที่ อื่น จากที่ นิมนต์ ฉน ใน เวลา ก่อน ฉน ก็ดี ฉน กลับ มา แล้ว ก็ดี ต้อง ตา ภิกษุ ที่มี อยู่ใน วัด ก่อน จึงไป ได้, ถ้าไม่ ตาก่อน เทียวไป, ต้อง

ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่สมัย คือ จักร กาล แล เวลา ทำ จักร.

๗ ถ้าเขา ปวารณา ด้วย ปัจจัย สั เพียง ๔ เดือน, พึง ขอ เขา ได้ เพียง กำหนด นั้น เท่านั้น, ถ้า ขอให้เกิน กว่ากำหนด นั้นไป, ต้อง ปาจิตตีย์. เว้นไว้แต่เขา ปวารณา อีก หรือ ปวารณา เป็น นิติย.

๘ ภิกษุ ไป ตู กระบวน ทัพ ซึ่ง เขายก ไป เพื่อ จะ รบ กัน, ต้อง ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่มี เหตุ.

๙ ถ้า เหตุ ที่ จะ ต้อง ไป อยู่, พึง ไป อยู่ ได้ ใน กอง ทัพ เพียง ๓ วัน, ถ้า อยู่ ให้เกิน กว่ากำหนด นั้นไป. ต้อง ปาจิตตีย์.

๑๐ ใน เวลา ที่ อยู่ ใน กอง ทัพ ตาม กำหนด นั้น, ถ้า ไป ตู เขา รบ กัน กัด หรือ ตู เขา ตระหวัด กัด ตู เขา จัด กระบวน ทัพ กัด ตู หมู เสดนา ที่ จัด เป็น กระบวน แดง กัด, ต้อง ปาจิตตีย์.

สุวราปาน วรรค ที่ ๖ มี ๑๐ สิกขาบท.

๑ ภิกษุ คัม น้า เมฆา, ต้อง ปาจิตตีย์.

๒ ภิกษุ จ ภิกษุ, ต้อง ปาจิตตีย์.

๓ ภิกษุ ถวาย น้ำ เต้น, ต้อง ปาจิตตีย์.

๔ ภิกษุ แสดง ความ ไม่ เชื่อ เพื่อ ใน วินัย, ต้อง ปาจิตตีย์.

๕ ภิกษุ ไม่ เป็น ไร คิด ไฟ ให้ เป็น เปลว เอง กัด เขา ให้ ผู้ อื่น คิด กัด เพื่อ จะ ผิง, ต้อง ปาจิตตีย์, คิด เพื่อ เหตุ อื่น ไม่ เป็น อามตี.

๙ ภิกษุอยู่ใน มัชฌิมประเทศ คือ จังหวัดตาก แห่ง ประเทศอินเดีย, ๑๕ วัน จึง ขาน้ำได้ หนึ่ง, ถ้ายังไม่ถึง ๑๕ วัน ขาน้ำ, ต้อง ปาจิตตีย์, เว้นไว้แต่มี เหตุจำเป็น, ใน บัจฉิต ประเทศ เช่น ประเทศเรา ขาน้ำได้ เปน นิศย. ไม่ เปน ขาน้ำ.

๑๐ ภิกษุได้ จีวร ใหม่ มา ต้อง พิณฑุ ด้วย สี่ ๓ อย่าง คือ เขี้ยว ครอบ ครอบ ครอบ อย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อน จึง นุ่ง ห่ม ได้, ถ้าไม่ ทำ พิณฑุ ก่อน แล้ว นุ่ง ห่ม, ต้อง ปาจิตตีย์.

๑๑ ภิกษุ วิกัป จีวร แก่ ภิกษุ หรือ ดำเนิน แล้ว, ผู้รับ ยัง ไม่ได้ ถอน, นุ่ง ห่ม จีวร นั้น, ต้อง ปาจิตตีย์.

๑๒ ภิกษุ ล้อ นบิหาร คือ ฆราวาส จีวร ผ้า ปู นุ่ง ก่อ ง เริ่ม ประคต เหว ดึง ไต่ ดึง หนึ่ง ของ ภิกษุ อื่น ด้วย คิด ว่า จะ ถ้อ ถ่น, ต้อง ปาจิตตีย์.

ตั้ง ปาณ วรค ที่ ๗ มี ๑๐ ลักขณบท

๑ ภิกษุ แกล้ง ซ้ำ สัตว์ ตีรณาน, ต้อง ปาจิตตีย์

๒ ภิกษุ รั้อย ว่า หน้า มี ศิว สัตว์ บริโภค นั้น, ต้อง ปาจิตตีย์

๓ ภิกษุ รั้อย ว่า อธิกรณ นี ส่ง ทำ แล้ว โดย ชอบ เล็ก เชน เถี่ย กัด บั ทำ ใหม่. ต้อง ปาจิตตีย์.

๔ ภิกษุ รั้อย แกล้ง ปก บิด ขาน้ำ ชั่ว หยาม ของ ภิกษุ อื่น, ต้อง ปาจิตตีย์

๕ ภิกษุรู้อยู่ ว่า เปน อุบาสกอายุ อุปสมบท กุลบุตร ผู้มี อายุ หย่อนกว่า ๒๐ ปี, ต้อง ปาจิตตีย์

๖ ภิกษุรู้อยู่ ขวน พ่อค้า ผู้จะ ถอน ภาษี เค็ด ทาง ด้วย กัน แม่ ต้น ระยะเวลา บ้าน หนึ่ง, ต้อง ปาจิตตีย์

๗ ภิกษุ ขวน ผู้หญิง เค็ด ทาง ด้วย กัน แม่ ต้น ระยะเวลา บ้าน หนึ่ง ต้อง ปาจิตตีย์.

๘ ภิกษุ ถัด ถัด คัด คำน ธรรม เทศนา ของ พระ พุทธเจ้า, ภิกษุ ขึ้น ห้าม ไม่ พัง, ส่ง ส่ง ฝาก ประกาศ รัช ความ นั้น จบ, ต้อง ปาจิตตีย์.

๙ ภิกษุ คบ ภิกษุ เช่น นั้น คือ ร่วม กิน กัถี ร่วม อุโบสถ สังฆกรรม กัถี ร่วม นอน กัถี ต้อง ปาจิตตีย์.

๑๐ ภิกษุ เกลี่ย ถัด ถม ตาม เนร ที่ ภิกษุ ขึ้น ให้ นิบหาย แล้ว เพราะ โทษ ที่ ถัด ถัด คัด คำน ธรรม เทศนา ของ พระ พุทธ เจ้า ให้ เปน ผู้ อุบาสก กัถี ร่วม กิน กัถี ร่วม นอน กัถี, ต้อง ปาจิตตีย์

สหรัญ มิกถรรค ที่ ๘ มี ๑๒ สิกขาบท.

๑ ภิกษุ ประพฤติ อนุจาร ภิกษุ ขึ้น ตก เตือน พุค ผิด เพี้ยน ว่า ยัง ไม่ ได้ ถาม ท่าน ผู้รู้ ก่อน ข้าพเจ้า จัก ยัง ไม่ ศึกษา ใน สิกขาบท นั้น, ต้อง ปาจิตตีย์. ธรรมดา ภิกษุ ผู้ ศึกษา, ยัง ไม่ รู้ สิ่ง ไต, ควร จะ รู้ สิ่ง นั้น. ควร ไต ถาม ไต เตียง ท่าน ผู้รู้

๒ ภิกษุ ขึ้น ท่อง ปาติโมกข์ อยู่, ภิกษุ แถง พุค ให้ เธอ คลาย อกุตาหะ ต้อง ปาจิตตีย์.

๓ ภิกษุต้องอาบัติแล้ว แกล้งพูดว่า ข้าพเจ้าพึงรู้เดชะตัวเองว่า ข้อนี้มาใน พระปาติโมกข์, ถ้าภิกษุอื่น รู้ช้อย่ว่า เธอเคยรู้มาก่อนแล้ว แต่แกล้งพูดกับเขาว่า, พึงสดประกาศ คุณ ข้อนั้น, เมื่อสงฆ์สดประกาศแล้ว, แกล้งทำไม่รู้ช้อย, ต้อง ปาจิต्तีย์

๔ ภิกษุโกรธ ให้ประหารแก่ภิกษุอื่น, ต้อง ปาจิต्तีย์

๕ ภิกษุโกรธ เถือมือคุดให้ประหารแก่ภิกษุอื่น, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๖ ภิกษุโจทฟ้อง ภิกษุอื่น ด้วยอาบัติสังฆาทิเสสไม่มีมุต, ต้อง ปาจิต्तีย์

๗ ภิกษุแกล้งก่อ ความรำคาญให้เกิดแก่ภิกษุอื่น, ต้อง ปาจิต्तีย์

๘ เมื่อภิกษุวิวาทกันอยู่, ภิกษุไปแอบฟังความ เพื่อจะได้รู้ว่า เขาว่าอะไร คนหรือพวกของ คน, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๙ ภิกษุให้ฉันทะ คือ ความยอมให้ทำสังฆกรรมที่เป็น ขรรณแล้ว, ภายหลัง กถัมปิเตยณ ผู้ทำสังฆกรรมนั้น, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๑๐ เมื่อสงฆ์กำลัง ประชุมกัน ตัดสิน ข้อความ ชันหนึ่ง, ภิกษุใดอยู่ในที่ประชุม นั้น, จะหลุดไปในขณะที่ ตัดสิน ข้อนั้น ยังไม่เสร็จ, ไม่ให้ฉันทะ ก่อน ดุกไปเสีย, ต้อง ปาจิต्तีย์.

๑๑ ภิกษุพร้อมกับสงฆ์ ให้จิวร เป็นบำเหน็จแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งแล้ว ภายหลัง กถัมปิเตยณ ภิกษุอื่นว่า ให้เพราะเห็นแก่หน้ากัน ต้อง ปาจิต्तีย์

๑๒ ภิกษุ น้อม ตาภ ที่ ทายก เขา คังใจ จะ กวาย ส่งมา เพื่อ บุคคล,
ต้อง ปาจิตตีย์

รัตนวารก ที่ ๔ มี ๑๐ สิกขาบท.

๑ ภิกษุไม่ได้รับ อนุญาต ก่อน เข้าไป นั่งใน ห้อง ที่ พระเจ้า แผ่นดิน
เสด็จ อยู่กับ พระ มเหสี, ต้อง ปาจิตตีย์.

๒ ภิกษุ เหน เครื่อง บริโภค ของ คนผู้ศักดิ์ ตก อยู่ ถือ เขา เป็น ของ
เก็บได้เอง ก็ดี, ให้ผู้อื่น ถือ เขาก็ดี, ต้อง ปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่
ของ นั้น ตก อยู่ ใน วัด หรือ ใน ที่ อาศรัย ต้อง เก็บไว้ ให้แก่ เจ้า ของ
ถ้าไม่เก็บ ต้อง ทุกกฏ.

๓ ภิกษุไม่ มชก ตาภิกษุ อื่น ที่มี อยู่ ใน วัด ก่อน เข้าไป บ้าน
ใน เวลา วิการ, ต้อง ปาจิตตีย์. เว้นไว้แต่ กาด ค้อน.

๔ ภิกษุ ทำ กถงง เหม ด้วย กระจก ก็ดี ด้วยงา ก็ดี ด้วย เขาก็ดี,
ต้อง ปาจิตตีย์. ต้อง ค่อย กถงง นั้น เสีย ก่อน จึง แดงตง ขามติ ตก,

๕ ภิกษุ จะ ทำ เตียง หรือ ตัง ฟัง ทำให้ มี เท้า เพียง แปด นิ้ว พระสุคต
เว้นไว้แต่ แม่ แกร์, ถ้า ทำให้ เกิน กำหนด นี้, ต้อง ปาจิตตีย์. ต้อง
ตัดให้ ได้ ประมาณ เสีย ก่อน จึง แดงตง ขามติ ตก.

๖ ภิกษุ ทำ เตียง หรือ ตัง หุ้ม นุ่น, ต้อง ปาจิตตีย์. ต้อง รือ เสีย
ก่อน จึง แดงตง ขามติ ตก.

๗ ภิกษุทำผ้าปูนั่ง พึง ทำให้ ได้ ประมาณ ๗ นั้น ยาว ๒ คืบ
พระ สุกต กว้าง คืบ ครึ่ง ชาย คืบ หนึ่ง, ถ้า ทำให้ เกิน กำหนดนี้
ต้อง ปาจิตตีย์. ต้อง ตัด ให้ ได้ ประมาณ เดียว ก่อน จึง แดง อบคั ตก.

๘ ภิกษุทำผ้า นง มีด แผล พึง ทำให้ ได้ ประมาณ ๗ นั้น ยาว ๔ คืบ
พระ สุกต กว้าง ๒ คืบ, ถ้า ทำให้ เกิน กำหนดนี้ ต้อง ปาจิตตีย์. ต้อง
ตัด ให้ ได้ ประมาณ เดียว ก่อน จึง แดง อบคั ตก.

๙ ภิกษุทำผ้า อบา หน้า ฝน พึง ทำให้ ได้ ประมาณ ๗ นั้น ยาว ๖ คืบ
พระ สุกต กว้าง ๒ คืบ ครึ่ง, ถ้า ทำให้ เกิน กำหนดนี้, ต้อง ปาจิตตีย์.
ต้อง ตัด ให้ ได้ ประมาณ เดียว ก่อน จึง แดง อบคั ตก.

๑๐ ภิกษุทำจีวรให้ เท่า จีวร พระ สุกต ก็ ดี เกิน กว่า นั้น ก็ ดี, ต้อง
ปาจิตตีย์. ประมาณ จีวร พระ สุกต นั้น, ยาว ๙ คืบ พระ สุกต กว้าง
๖ คืบ, ต้อง ตัด ให้ ได้ ประมาณ เดียว ก่อน จึง แดง อบคั ตก.

ปาฏิเทสนิยะ ๔

๑ ภิกษุรับ ของ เคี้ยว ของ ฉน แต่ มือ นาง ภิกษุณี ที่ ไม่ ไร่ ญาติ
ด้วย มือ ของ คน มา บริโภค, ต้อง ปาฏิเทสนิยะ

๒ ภิกษุ ฉน อยู่ ใน ที่ นิมนต์, ถ้า มี นาง ภิกษุณี มา ตั้ง ทายก ให้ เอา
สิ่ง นี้ สิ่ง นี้ ถวาย, เธอ พึง ได้ นาง ภิกษุณี นั้น ให้ ถอย ไป เดียว, ถ้า ไม่ ได้
ต้อง ปาฏิเทสนิยะ

๓ ภิกษุไม่เป็นไร, เขาไม่ได้ นิมนต์, รับ ของ เคี้ยว ของฉันใน
ตระกูลที่ สงฆ์ ตมมคติ ว่า เป็น เสนาะ มา บริโภค, ต้อง ปาฏิหาริย์นะ

๔ ภิกษุ อยู่ใน เสนาสน์ ป่า เป็น ที่ เบียดขย ไม่เป็นไร รับ ของ
เคี้ยว ของฉัน ที่ ทายกไม่ได้ แจง ความให้ทราบ ก่อน ด้วยมือของ คน
มา บริโภค, ต้อง ปาฏิหาริย์นะ

เตรียม วัคค์

วัคค์ที่ภิกษุจะ ต้อง ศึกษา เรียก เตรียมวัคค์ ๆ นั้น จัด เป็น ๔ หมวด ๆ
ที่ ๑ เรียกว่า ตำรับ, หมวดที่ ๒ เรียกว่า โภชน ปฏิสังยุคค์, หมวดที่ ๓
เรียกว่า ขรรณ เทศนา ปฏิสังยุคค์, หมวดที่ ๔ เรียกว่า ปกัณณก.

ตำรับ ที่ ๑ มี ๒๖

๑	} ภิกษุ พึง ทำ ความ ศึกษา ว่า เรา จัก	นั่ง	} ให้ เรียบ ร้อย
๒		หม	
๓	} ๑๓ ๑ เรา จัก บิณฑ คาย ด้วย ตี	ไป	} ใน บ้าน
๔		นั่ง	
๕	} ๑๓ ๑ เรา จัก รวง มือ เท้า ด้วย ตี	ไป	} ใน บ้าน
๖		นั่ง	
๗	} ๑๓ ๑ เรา จัก มี คา ทอด ลง	ไป	} ใน บ้าน
๘		นั่ง	
๙	} ๑๓ ๑ เรา จัก ไม่ เด็ก ผ่า	ไป	} ใน บ้าน
๑๐		นั่ง	

- ๕ ๑ต๑ เราจักฉันทน์ บินทมาศโดย เศวท.
- ๖ ๑ต๑ เมื่อฉันทน์ บินทมาศ เราจัก แดตุ แต่ใน มาศ.
- ๗ ๑ต๑ เราจักไม่ ขุด เข้า สุก ให้ หล่อง.
- ๘ ๑ต๑ เราจัก ฉันทน์ แกง พอ สมควร แก่ เข้า สุก.
- ๙ ๑ต๑ เราจักไม่ ฉันทน์ ขยี้ม เข้า สุก แต่ ยอด ลงไป.
- ๑๐ ๑ต๑ เราจักไม่ กดบแกง หรือ ก้มเข้า ด้วย เข้า สุก เพราะ อยาก
จะได้ มาก.

๑๑ ๑ต๑ เราไม่ เจ็บ ไร่ จักไม่ ขอ แกง หรือ เข้า สุก เพื่อ ประโยชน์
แก่ คน มา ฉันทน์.

- ๑๒ ๑ต๑ เราจักไม่ คุ มาศ ของ ผู้อื่น ด้วย กิด จะ ยก โทษ.
- ๑๓ ๑ต๑ เราจักไม่ ทำ คำ เข้า ให้ ใหญ่ นึก.
- ๑๔ ๑ต๑ เราจัก ทำ คำ เข้า ให้ กดม กดอม.
- ๑๕ ๑ต๑ เมื่อ คำ เข้า ยังไม่ ถึง ปาก เราจักไม่ อ้า ปาก ได้ ถ้า.
- ๑๖ เมื่อ ฉันทน์ อยู่ เราจักไม่ เข้านิ้ว มือ สอด เข้า ปาก.
- ๑๗ ๑ต๑ เมื่อ คำ เข้า ยังไม่ อยู่ใน ปาก เราจักไม่ พุด.
- ๑๘ ๑ต๑ เราจักไม่ ฉันทน์ โยน คำ เข้า เข้า ปาก.
- ๑๙ ๑ต๑ เราจักไม่ ฉันทน์ กัด คำ เข้า.
- ๒๐ ๑ต๑ เราจักไม่ ฉันทน์ ทำ กะพุง แก้ม ให้ ค่อย.
- ๒๑ ๑ต๑ เราจักไม่ ฉันทน์ พดาง สบค มีอ พดาง.

๘ ๑๓๑ อยู่บนที่นอน.

๙ ๑๓๑ นั่งวัดเข่า.

๑๐ ๑๓๑ พันธุ์สัตว์.

๑๑ ๑๓๑ กลุ่มสัตว์.

๑๒ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรา นั่ง อยู่ บน แผ่น ดิน จักไม่แสดง
กรรมแก่คนไม่เป็นที่ ผู้นั่งบนอาสนะ.

๑๓ ๑๓๑ เรา นั่ง บน อาสนะต่ำ จักไม่แสดงกรรมแก่คนไม่เป็นที่
ผู้นั่งบนอาสนะสูง.

๑๔ ๑๓๑ เรายืนอยู่ จักไม่แสดงกรรมแก่คนไม่เป็นที่ ผู้
นั่งอยู่.

๑๕ ๑๓๑ เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดงกรรมแก่คนไม่
เป็นที่ ผู้เดินไปข้างหน้า.

๑๖ ๑๓๑ เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงกรรมแก่คนไม่เป็นที่
ผู้ไปอยู่ในทาง.

ปภินันตที่ ๔ มี ๓.

๑ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นที่ จักไม่ยื่นถ่าย
อุจจาระ ถ่ายมัสต์สาวะ

๒ ๑๓๑ เราไม่เป็นที่ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ถ่ายมัสต์สาวะ
บ้วนเหงะ ลงในของเขี้ยว.

๓ ๑๓๑ เราไม่เปะนไ้ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ถ่ายบัสต์ชำระ บ้วน
เชพระตงในน้ำ.

อธิกรณมี ๔.

๑ ความเถียงกันว่า สิ่งนี้เปะน ขรรมเปะน วินัย, สิ่งนี้ไม่ไ้ ขรรม
ไม่ไ้ วินัย. เรียกวิจาธาธิกรณ.

๒ ความโจทท์กัน ด้วยอาบัตินั้น ๆ เรียกวอนุจาธาธิกรณ,

๓ อาบัตืทั้งปวง เรียกวอาบัตืคาธิกรณ.

๔ กิจที่สงฆ์จะพึงทำ เรียกวกัจจาธิกรณ.

อธิกรณ ส่มณะ มี ๗

ขรรมเครื่องร่างบ อธิกรณทั้ง ๔ นั้น เรียกวอธิกรณ ส่มณะ, มี ๗ อย่าง
คือ

๑ ความร่างบ อธิกรณทั้ง ๔ นั้นในที่พร้อมหน้าสงฆ์ ในที่พร้อม
หน้าบุคคล ในที่พร้อมหน้าวัดฤใน ที่พร้อมหน้า ขรรม เรียกว สัมมุขาวินัย.

๒ ความที่สงฆ์สอดประกาศให้ ส่มมติแก่พระอรหันต์ว่าเป็นผู้มีสติ
เคมที่ เพื่อจะไม่ให้ใครโจทท่าน ด้วยอาบัตื เรียกว สติวินัย.

๓ ความที่สงฆ์สอดประกาศให้ ส่มมติแก่ภิกษุผู้หายเปะนบ้า ด้วยเพื่อ
จะไม่ให้ใครโจทด้วยอาบัตืที่เธอทำในเวลาเปะนบ้า เรียกว อมุพท์
วินัย.

๔ ความ ปรับ อามัคี ตาม ปฏิญญา ของ จำเลย ผู้รับ เป็น สักข์ เรียก ปฏิญญาตกรณ.

๕ ความ ตัด สิน เสา ตาม คำ ของ คน มาก เป็น ประมาณ เรียกเขภุขัย สิกา.

๖ ความ ลงโทษ แก่ ผู้ผิด เรียก คัสส์ ปาเบียสิกา.

๗ ความ ให้ ปรานี ประณอม กัน ทั้งสอง ฝ่าย ไม่ ต้อง ชำระ ความเดิม เรียก ทินวัตถารก วินัย.

สิกขาท นอล ๕ ที่ ยก ชื่อ ขึ้น เป็น อามัคี กุตตัจฉัย บ้าง ทุกกฎ บ้าง บุพภาสิต บ้าง เป็น สิกขาทไม่ได้ มาใน พระ ปาติโมกข์

จบ วินัย บัญญัติ.

ธรรมวิภาค

ทุกระ คือ หมวด ๒.

ธรรม มี อุปการ มาก ๒ อย่าง

- ๑ สติ ความ ระลึกได้.
- ๒ สัมปชัญญะ ความ รู้ตัว.
ธรรม เป็น โลกบาล (คือ คัมภีร์ ของ โลก) ๒ อย่าง.
- ๑ หิริ ความ ถอย แก่ใจ.
- ๒ โอตตัปปะ ความ เกรง กลัว.

ธรรม อัน ทำให้ งาม ๒ อย่าง.

- ๑ ขันติ ความ ขัดทน.
- ๒ โตรัจจะ ความ เสงี่ยม.

บุทกหาได้ ยาก ๒.

- ๑ บุพพการี บุทก ผู้ทำ อุปการ ก่อน.
- ๒ กุศลัญญู กตเวที บุทก ผู้รู้ อุปการ ที่ ท่าน ทำ แล้ว แด่ ตอบแทน

ติกา คือ หมวด ๓.

ระคะนะ ๓ อย่าง.

พระ พุทธเจ้า ๑ พระ ธรรม ๑ พระ สังฆ ๑

- ๑ ท่าน ผู้ สอน ให้ ประชุมชน ประพฤติชอบ ด้วยกาย วาจาใจ ตามพระ ธรรม วินัย ที่ เรียก ว่า พระ พุทธ คำสั่งนา ชื่อ พระ พุทธ เจ้า,
- ๒ พระ ธรรม วินัย เป็น คำ สั่ง สอน ของ ท่าน ชื่อ พระ ธรรม.
- ๓ หมู่ ชน ที่ ฟัง คำ สั่ง สอน ของ ท่าน แล้ว ปฏิบัติชอบตามพระ ธรรม วินัย ชื่อ พระสังฆ.

คุณ ของ ระตะนະ ๓ อย่าง.

พระพุทธเจ้า รู้ ดี รู้ ชอบ ด้วย พระ องค์ เอง ก่อน แล้ว สอน ผู้อื่นให้รู้
ตาม ด้วย.

พระ ชรรณ ย่อม รักษา ผู้ ปฏิบัติไม่ให้ ตกไป ใน ที่ ชั่ว.

พระสงฆ์ ปฏิบัติ ชอบ ตาม คำ สั่งสอน ของ พระ พุทธเจ้า แล้ว สอนผู้
อื่นให้กระทำ ด้วย.

อาการ ที่ พระ พุทธ เจ้า ทรง สั่ง สอน ๓ อย่าง.

๑ ทรงสั่งสอนเพื่อ จะให้ ผู้ พัง ธุ ยังเห็นจริง ในธรรมที่ควร รู้ ควรเห็น

๒ ทรง สั่งสอน มี เหตุ ที่ ผู้ พัง อาจ ทรง ตาม ให้ เห็น จริง ได้

๓ ทรง สั่งสอนเป็นอัครจริย คือ ผู้ ปฏิบัติ ตาม ย่อมได้ ประโยชน์ โดย

สมควร แก่ ความ ปฏิบัติ

โอวาท ของ พระ พุทธ เจ้า ๓ อย่าง.

๑ เว้น จาก ทุจริต คือ ประพฤติ ชั่ว ด้วย กาย วาจาใจ.

๒ ประกอบ สุจริต คือ ประพฤติ ชอบ ด้วย กาย วาจาใจ

๓ กระทำใจ ของ คนให้ หมด จด จากเครื่องเศร้าหมองใจมี โสภโภทร

หลง เปน ต้น.

ทุจริต ๓ อย่าง.

๑ ประพฤติ ชั่ว ด้วย กาย เรียก กาย ทุจริต.

๒ ประพฤติ ชั่ว ด้วย วาจา เรียก วาจา ทุจริต.

๓ ประพฤติ ชั่ว ด้วย ใจ เรียก มโน ทุจริต.

ธรรมวิภาค.

กาย ทุจริต ๓ อย่าง.

ฆ่าสัตว์ ๑ ตัก ดับ ๑ ประพฤติผิดในกาม ๑,

วจี ทุจริต ๔ อย่าง.

พูดเท็จ ๑ พูดต่อเสียด ๑ พูดคำหยาบ ๑ พูดเพ้อเจ้อ ๑.

มโน ทุจริต ๓ อย่าง.

โลภอยากได้ของเขา ๑ พยายาม ปองร้ายเขา ๑ เหน็ดจาก

คตอง ธรรม ๑.

ทุจริต ๓ อย่าง นี้ เป็นกิจไม่ควรกระทำ ควรละเสีย.

สุจริต ๓ อย่าง.

๑ ประพฤติชอบด้วยกาย เรียกกายสุจริต.

๒ ประพฤติชอบด้วยวาจา เรียกวจีสุจริต.

๓ ประพฤติชอบด้วยใจ เรียกมโนสุจริต.

กาย สุจริต ๓ อย่าง.

เว้นจาก ฆ่า สัตว์ ๑ เว้นจาก ตัก ดับ ๑ เว้นจาก ประพฤติผิดในกาม ๑.

วจี สุจริต ๔ อย่าง.

เว้นจากพูดเท็จ ๑ เว้นจากพูดต่อเสียด ๑ เว้นจากพูดคำหยาบ ๑

เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ ๑.

มโน สุจริต ๓ อย่าง.

ไม่โลภอยากได้ของเขา ๑ ไม่พยายาม ปองร้ายเขา ๑ เห็นชอบ

คามศีลอง ธรรม ๑.

สุจริต ๓ อย่าง นี้ เป็น กิจ ควร กระทำ ควร ประพฤติ.

อกุศล มุต ๓ อย่าง.

รากเง่าของ อกุศล เรียกว่า อกุศล มุต. มี ๓ อย่าง คือ โสภะ อฆากได้ ๑. โทษะ คิด ประทุษร้าย เขา ๑. โมหะ หลงไม่ รู้จริง ๑.

เมื่อ อกุศล มุต เหล่า นี้ $\left. \begin{matrix} ๑ \\ ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ก็ คือ อยู่ แล้ว อกุศล อื่น ที่ ยัง ไม่ เกิด ก็ เกิด ขึ้น

ที่ เกิด แล้ว ก็ เจริญ มาก ขึ้น, เหตุ นั้น ควร ละ เลี้ยว.

กุศล มุต ๓ อย่าง.

รากเง่าของ กุศล เรียกว่า กุศล มุต. มี ๓ อย่าง คือ อโถก ไม่ อฆากได้ ๑. อโทษะ ไม่ ประทุษร้าย เขา ๑. อโมหะ ไม่ หลง ๑

ถ้า กุศล มุต เหล่า นี้ $\left. \begin{matrix} ๑ \\ ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ก็ คือ มี อยู่ แล้ว. อกุศล อื่น ที่ ยัง ไม่ เกิด ก็ เกิด ขึ้น

ที่ เกิด แล้ว ก็ ให้ เจริญ มาก ขึ้น เหตุ นั้น ควร ให้ เกิด มี ใน สันดาน.

สัมปริส บัญญัติ (คือ ข้อ ที่ ท่าน สติบุรุษ คง ไว้) ๓ อย่าง.

๑ ทาน สละ ให้ สิ่ง ของ ๆ ตน เพื่อ เปน ประโยชน์ แก่ ผู้ อื่น.

๒ มัทพสา ถือ มวย เปน อุบาย เว้น จาก เบียด เบี้ยว กัน แด่ กัน.

๓ มาคาบิตุบัญญัติ ปฏิกติ บิดา มาตรา ของ ตน เปน สุข.

อัมมัตถก ปฏิปทา (คือ ปฏิกติ ไม่ ผิด) ๓ อย่าง.

๑ อินทริยสังวร ดำรงอินทริย ๖ คือ ตา, หู, จมูก, ลิ้น,

กาย, ใจ, ไม่ให้ยึดมั่นรั้งในเวลาที่เห็น รูป, พังเสียง, คมกลิ่น, ต้มรส, ถูกต้องโผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ.

๒ โภชนเน มัตถัญญุตานา ฐัจจะประมาณในการกินอาหาร แต่พอสมควร ไม่มากไม่น้อย.

๓ ชาติวิธานุโยค ประกอบความเพียรเพื่อจะชำระใจให้หมดจด ไม่เห็นแก่นอนมากนัก.

บุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง.

ตั้งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญ บุญเรียก บุญกิริยาวัตถุ, โดยย่อ มี ๓ อย่าง.

- ๑ ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน.
- ๒ สัตถมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล.
- ๓ ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา.

สามัญญลักษณะ ๓ อย่าง

ลักษณะ ที่มีเสมอกันแก่สังขารทั้งปวง เรียกสามัญญลักษณะ ไตรลักษณะก็เรียก แจกเป็น ๓ อย่าง.

- ๑ อนิจจังตา ความเป็นของไม่เที่ยง.
- ๒ ทุกขตา ความเป็นทุกข์.
- ๓ อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน.

จตุกกะ คือ หมวด ๔.

อุทฺธิ (คือ ขรรณเป็นเครื่องเจริญ) ๔ อย่าง.

๑. สัมปยุตฺตปลงฺงเสว คม ทาน ผู้ประพฤติชอบด้วย วาจาใจที่
เรียกว่า สัตฺตบรุษ.
๒. สัทฺตขมมิตฺตเสว พัง คำสั่งสอน ของ ท่านโดย เคารพ.
๓. โยนิโสมนสิการ ตรี ครอบให้รู้จัก สัตฺต กัตฺต หรือ ขวั โดยอบายที่ชอบ.
๔. ขมฺมานขมฺม ปฏิบัตติ ประพฤติ ธรรม สมนควร แก่ ขรรณซึ่งได้ครอบ
เห็น แลว.

จกฺว ๔.

๑. ปฏฺิรุตฺตเสว อยูใน ประเทศ อัน สมนควร.
๒. สัมปยุตฺตปลงฺงเสว คม สัตฺตบรุษ.
๓. อิตฺต สัมมา ปณฺธิ ตั้ง ตนไว้ชอบ.
๔. ปุพฺเพกต ปุญฺญตา ความ เป็น ผู้ได้ กระทำ ความ ดีไว้ ในปางก่อน
ขรรณ ๔ อย่าง นี้ จุจ ล้อรท นำไป สู่ ความ เจริญ.

ชคฺติ ๔.

๑. ถ้าเอียงเพราะ รักใคร่ กัน เรียก ฉันทาคติ.
๒. ถ้าเอียงเพราะไม่ ชอบ กัน เรียก โทธาคติ.
๓. ถ้าเอียงเพราะ เชธา เรียก โมหาคติ.

๔ ถ้า เขียง เพราะ กัดจี้ เรียกภยากติ.

อกติ ๔ ประการ นี้ ไม่ควรประพฤติ.

อันตราย ของ ภิกษุ ตามเนร ผู้บวชใหม่ ๔ อย่าง.

๑ ขัดทน ต่อคำสอนไม่ไว้, คือ เบื่อ ต่อ คำ สั่ง สอน ซึ่งเขียง ทำ ตาม.

๒ เป็น คน เหน แก่ ปาก แก่ ท้อง ทน ความ ขัด อดอยากไม่ได้.

๓ เพ็ดดิเพ็ดดิใน กาม คุณ ทยาน อดอยากได้ สุข ยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

๔ รักผีหญิง.

ภิกษุตามเนร ผู้หวัง ความเจริญ แก่ คน ควร ระวัง อดอยาก ให้ อันตราย

๔ อย่าง นี้ ย่ำยีได้.

ปชาน (ความเพียร) ๔ อย่าง.

๑ ตั้งใจ ปชาน เพียร ระวังไม่ ให้ ยาย เกิด ขึ้นใน สันดาน.

๒ ปหาน ปชาน เพียร ละบาป ที่ เกิด ขึ้น แล้ว.

๓ ภาวนา ปชาน เพียร ให้ กุศล เกิด ขึ้นใน สันดาน.

๔ อนุรักษนา ปชาน เพียร รักษา กุศล ที่ เกิด แล้วไม่ให้ เสื่อม.

ความเพียร ๔ อย่าง นี้ เป็น ความ เพียร ชอบ ควร ประกอบ ให้ มี

ใน คน.

อธิฐานธรรม (คือ ธรรม ที่ ควร ตั้งใจ ไว้ ในใจ) ๔ อย่าง.

๑ ปัญญา รอบรู้สิ่ง ที่ ควร รู้.

๒ สัจจะ ความจริงใจ คือ ประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง.

๓ จาคะ สละสิ่งที่เปนน่าสีกแก่ ความจริงใจ.

๔ อุปสมะ สงบใจ จากสิ่งที่เปนน่าสีกแก่ความสงบ.

อิทธิบาท (คือคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์) ๔ อย่าง

๑ ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น.

๒ วิริยะ เพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น.

๓ จิตตะ เอาใจใส่ก่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ.

๔ วิมังสา หมั่นครีครวของพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น.

คุณ ๔ อย่างนี้มีบริบูรณ์แล้ว อาจชักนำบุคคลให้ถึงสิ่งที่ต้องประสงค์ซึ่งไม่เหลือวิสัย.

ควรทำความไม่ประมาทในที่ ๔ สถาน.

๑ ใน การ ละ กาย ทุกจริต ประพฤติ สุจริต.

๒ ใน การ ละ วาจ ทุกจริต ประพฤติ วาจ สุจริต.

๓ ใน การ ละ มโน ทุกจริต ประพฤติ มโน สุจริต.

๔ ใน การ ละ ความเหินผิด ทำความเห็นให้ถูก.

อีก อย่างหนึ่ง.

๑ ระวางใจไม่ให้กำหนดใน อารมณฺ์ เปนที่ ตั้ง แห่ง ความ กำหนด.

๒ ระวางใจไม่ให้ขัดเคืองใน อารมณฺ์ เปนที่ ตั้ง แห่ง ความ ขัดเคือง.

๓ ระงับใจไม่ให้หลงใน อารมณ์ เมม ที่ ตั้ง แห่ง ความ หลง.

๔ ระงับใจไม่ให้หมกเมาใน อารมณ์ เมม ที่ ตั้ง แห่ง ความ หมก เมา.

ปาริสុทท คีต ๔.

๑ ปติโมกข์ สังวร ดำรงใน พระ ปาติโมกข์ เว้น ข้อ ที่พระ พุทธเจ้า ห้าม ทำ ตาม ข้อ ที่ พระ องค์ อนุญาต.

๒ อินทรีย์สังวร ดำรงอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจไม่ให้ยินดียินร้ายในเวลาเห็น รูป ฟัง เสียง ดม กลิ่น ดม รส ถูก คัดของ โสภ ฐัพพ ด้วย กาย, วัชรมารมณด้วยใจ.

๓ อาริย ปาริสุทธี เตียงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่หลุดออกจาก เตียงชีวิต.

๔ บัณฑิต บัณฑิตเวกขณะ พิจารณาเสียก่อน จึง บริโภค บัณฑิต ๔ คือ จีวร ภัณฑมาศ เสนาสนะ แถภณัช ไม่บริโภคด้วย คันทา.

อภิกษัมมัญฐาน ๔

๑ พุทธชานูตติ ระลึกถึง คุณ พระ พุทธ เจ้า ที่ มี ใน พระองค์ แถ ทรง เกิด กุศล แก่ ผู้ อื่น.

๒ เมตตา เมไม่ตรีจิตต์ คิด จะ ให้ ดี ดี ทั้ง ปวง เป็น ดุช ทั้ง นั.

๓ อสุภ พิจารณา ร่าง กาย คน แถ ผู้ อื่น ให้ เห็น เป็น ไม่งาม.

๔ มรณ ตติ นึก ถึง ความ คาย อื่น จะ มี แก่ คน.

กัมมัญฐาน ๔ อย่าง นี้ ควร เจริญ เป็น นิคม.

พรหมวิหาร ๔.

- ๑ เมตตา ความ รักใคร่ปรารถนา จะให้เป็น สุข.
- ๒ กรุณา ความ สง่สาร คัด จะ ช่วยให้พ้น ทุกข์.
- ๓ มุทิตา ความ พดอ ยินดี เมื่อ ผู้อื่น ได้ ดี.
- ๔ อุเบกขา ความ วางเฉยไม่ คีใจไม่ เดียวใจ เมื่อ ผู้อื่น ถึง ความวิบัติ
- ๕ อย่าง นี้ เป็น เครื่อง อยู่ของ ท่าน ผู้ใหญ่.

สติปัฏฐาน ๔.

๑ กายานุปัสสนา, ๒ เวทนानุปัสสนา, ๓ จิตตานุปัสสนา, ๔ ชัมมา นุปัสสนา.

สติกำหนดพิจารณา กาย เป็น อารมณฺ์ ว่า กาย นี้ ก็ สักว่า กาย, ไม่ ไร่ สัตว์ บุคคล ตัว คน เรา เรา, เรียก กายานุปัสสนา.

สติกำหนดพิจารณา เวทนา คือ สุข ทุกข์ แด อุเบกขา เป็น อารมณฺ์ ว่า เวทนา นี้ ก็ สักว่า เวทนา, ไม่ ไร่ สัตว์ บุคคล ตัว คน เรา เรา, เรียก เวทนานุปัสสนา.

สติกำหนดพิจารณา ใจ ที่ เสว้า หมอง หรือ ผ่อง แฉ้ว เป็น อารมณฺ์ ว่า ใจ นี้ ก็ สักว่า ใจ, ไม่ ไร่ สัตว์ บุคคล ตัว คน เรา เรา, เรียก จิตตานุปัสสนา.

สติกำหนดพิจารณา ขรรวม ที่ เป็น กุศล หรือ อกุศล ซึ่ง เกิด กับ ใจ เป็น อารมณฺ์ ว่า ขรรวม นี้ ก็ สักว่า ขรรวม ไม่ ไร่ สัตว์ บุคคล ตัว คน เรา เรา เรียก ชัมมา นุปัสสนา.

ธาตุกัมมัญฐาน ๔.

ธาตุ ๔ คือ ธาตุดิน เรียก ปฐวีธาตุ ธาตุน้ำ เรียก อาโปธาตุ ธาตุไฟ เรียก เตโชธาตุ ธาตุลม เรียก วาโยธาตุ.

ธาตุอันใด มีลักษณะเข้มแข็ง ธาตุนั้นเป็น ปฐวีธาตุ, ปฐวีธาตุนี้ ที่เป็นภายใน คือ ผม ขน เต็บ พัน หน้ง, เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก, ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด, ไส้ใหญ่ ไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า

ธาตุอันใด มีลักษณะเฉิบ อาม ธาตุนั้นเป็น อาโปธาตุ, อาโปธาตุนี้ ที่เป็นภายใน คือ ต้ เลือด หนอง เลือด เหงื่อ มัน ชัน, น้ำตา เป็ดวมัน น้ำตาย น้ำมูก ไร้อ้อ มุตร.

ธาตุอันใด มีลักษณะร้อน ธาตุนั้นเป็น เตโชธาตุ, เตโชธาตุนี้ ที่เป็นภายใน คือ ไฟที่ยังกายให้อบอุ่น, ไฟที่ยังกายให้ชุดโทรม. ไฟที่ยังกายให้กระวน กระวาย, ไฟที่เผาอาหารให้ย่อย.

ธาตุอันใด มีลักษณะพัดไป มา ธาตุนั้นเป็น วาโยธาตุ. วาโยธาตุนี้ ที่เป็นภายใน คือ ลมพัดขึ้นเบื้องบน, ลมพัดลงเบื้องต่ำ, ลมในท้อง ลมในไส้. ลมพัดไปตามตัว, ลมหายใจ.

ความกำหนดพิจารณานี้ ให้เห็นว่าเป็นแต่เพียง ธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ประชุมกันอยู่ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เรียกว่า ธาตุกัมมัญฐาน.

อริยสัจ ๔.

๑ ทุภะ, ๒ สมุทัย คือ เหตุให้ทุภะเกิด, ๓ นิโรธ คือ ความดับทุภะ, ๔ มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึง ความดับทุภะ.

ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ได้ชื่อ ว่า ทุภะ เพราะเป็นของทนได้ยาก.

ตัณหา คือ ความทะยานอยาก ได้ชื่อ ว่า สมุทัย, เพราะเป็นเหตุให้ทุภะเกิด.

ตัณหานั้น มีประเภท ๓ คือ ตัณหาในอารมณ์ที่น่ารักใคร่ เรียกว่า กามตัณหา อย่าง ๑ ตัณหาในความอยากเป็นโน้นเป็นนี้ เรียกว่า ภวตัณหา อย่าง ๑ ตัณหาในความไม่อยากเป็นโน้นเป็นนี้ เรียกว่า วิภวตัณหา อย่าง ๑

ความดับตัณหาได้สิ้นเชิง ดับทุภะไปหมดได้ชื่อ ว่า นิโรธ, เพราะเป็น ความดับทุภะ

ปัญญา อันเห็นชอบว่า สิ่งนี้ ทุภะ, สิ่งนี้ให้ ทุภะเกิด, สิ่งนี้ความดับ ทุภะ, สิ่งนี้ทางให้ถึง ความดับ ทุภะ, ได้ชื่อ ว่า มรรค, เพราะเป็น ข้อปฏิบัติให้ถึง ความดับ ทุภะ.

มรรคนั้น มีองค์ ๘ ประการ คือ ปัญญา อันเห็นชอบ ๑ ดำริที่ชอบ ๑ เจรจาที่ชอบ ๑ ทำการงานที่ชอบ ๑ ตั้งใจที่ชอบ ๑ ทำความเพียรชอบ ๑ ตั้งสติชอบ ๑ ตั้งใจชอบ ๑.

กรรมวิภาค.

บัญญัติกะ คือ หมวด ๕.

อนันตริยกรรม ๕.

๑ มาตุฆาต ฆ่ามารดา.

๒ ปิตุฆาต ฆ่าบิดา.

๓ อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์.

๔ โดหิตุปรบาท ทำร้าย พระพุทธเจ้า จนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป.

๕ ตั้งฆเณก ยัง สงฆ์ ให้แตกจากกัน.

กรรม ๕ อย่างนี้ เป็นบาปอันหนักที่สุด ห้ามสัตว์ทั้งห้า
นิพพาน ทั้งอยู่ในฐานปารสริกของผู้อยู่พุทธศาสนา ห้ามไม่ให้
ทำเป็นเด็ดขาด.

อภิณหปัจเจกขณะ ๔.

๑ ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ต้อง
พันความแก่ไปได้.

๒ ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่
ต้องพันความเจ็บไปได้.

๓ ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่
ต้องพันความตายไปได้.

๔ ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรัก
ของชอบใจทั้งสิ้น.

๕ ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีกรรม เป็น ของ ตัว, เรา ทำ ดี
จักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว.

เวดววัช กรรม ขรรม (คือ ขรรม ทำ ความ กล้า หาญ) ๕ อย่าง.

- ๑ ศรัทธา เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ.
- ๒ คีต รักษา กาย วาจา ให้ เรียบ ร้อย.
- ๓ พาหุสัจจะ ความ เปน ผู้ ศึกษา มาก.
- ๔ วิริยารัมภะ ปรารภ ความ เพียร.
- ๕ ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควร รู้.

องค์ แห่ง ภิกษุใหม่ ๕ อย่าง.

๑ ดำรงใน พระ ปาติโมกข์ เว้น ข้อ ที่ พระ พุทธเจ้า ห้าม ทำ ตาม
ข้อ ที่ อนุญาต.

๒ ดำรงอินทรีย์ คือ ระวัง คา หู จมูก ตับ กาย ใจ
ไม่ ให้ ความ ยินดี ยิน ร้าย ครอบงำ ได้ ใน เวลา ที่ เห็น รูป ด้วย ใน ตา เปน ต้น

- ๑ ความ เปน คน ไม่ เขิก เขริก เฮฮา.
- ๒ อยู่ใน เสนาสนะ อัน สงัด.
- ๓ มีความ เห็น ชอบ.

ภิกษุใหม่ ควร ตั้ง อยู่ใน ขรรม ๕ อย่าง นี้.

องค์ แห่ง ขรรม กลัก (คือ นักเทศน์) ๕ อย่าง.

- ๑ แสดง ขรรม ไป โดย ลำดับ ไม่ คดี ดัด ให้ ขาด ความ.

- ๒ อ่าง เหตุผล แนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ.
- ๓ ตั้งจิตต์เมตตาปราณา ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง.
- ๔ ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ตา.
- ๕ ไม่แสดงธรรมกระทบตนแต่ผู้อื่น คือว่าไม่ยกตน เลียดผู้อื่น.

ภิกษุผู้เป็น ธรรมกถึก ฟัง ตั้ง องค์ ๕ อย่าง นี้ไว้ในตน.

ธรรม ส่วนานิสงส์ (คือ อานิสงส์ แห่ง การ ฟัง ธรรม) ๕ อย่าง.

- ๑ ผู้ฟัง ธรรม ย่อมได้ฟัง สิ่ง ที่ ยัง ไม่ เคย ฟัง.
- ๒ สิ่งใดได้เคยฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจถึงนั้นชัด.
- ๓ บันเทา ความ สงสัย ได้.
- ๔ ทำ ความ เห็น ให้ ถูก ต้อง ได้.
- ๕ จิตต์ ของ ผู้ ฟัง ย่อม ผ่องใส.

พระละ (คือ ธรรม เป็น กำถัง) ๕ อย่าง.

- ๑ ศรัทธา ความ เชื่อ.
- ๒ วิริยะ ความ เพียร.
- ๓ สติ ความ ระลึก ได้.
- ๔ สมาธิ ความ ตั้งใจ มั่น.
- ๕ ปัญญา ความ รอบรู้.

อินทรีย์ ๕ ก็ เรียก เพราะ เป็นใหญ่ ใน กิจ ของ ตน.

นอวณ ๕.

ธรรมอันกั้นจิตต์ให้มิได้ ความดี เรียกว่า นอวณมี ๕ อย่าง.

- ๑ พอใจรักใคร่ใน อารมณที่ ชอบใจ มี รูป เบญจกัน เรียกว่า กามฉันท
- ๒ ปองร้ายผู้อื่น เรียกว่า พยาบาท.
- ๓ ความที่ จิตต์ หดหู่ แต่เคลิบเคลิ้ม เรียกว่า กัมมิทระ
- ๔ พุง ต้วม แต่ รำคาน เรียกว่า อุกฤษฏากฤกษ์จะ
- ๕ ดังเตไม่ ตกลงได้ เรียกว่า อวิกฤษฏา.

วัณ ๕.

กายกับใจนี้ แบ่ง ออกเป็น ๕ กอง เรียกว่า วัณห้า, ๑ รูป, ๒ เวทนา, ๓ สัญญา, ๔ สังขาร, ๕ วิญญาณ.

ธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ประชุมกันเป็น กายนี้ เรียกว่า รูป.

ความรู้ถึง อารมณว่า เป็น สุข คือ สบายกาย สบายใจ, หรือเป็นทุกข์ คือ ไม่สบายกายไม่สบายใจ, หรือ อุกฤษฏา คือ เฉย ๆ ไม่สุขไม่ทุกข์, เรียกว่า เวทนา.

ความจำได้หมายรู้ คือ จำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อารมณที่ เกิดกับใจได้, เรียกว่า สัญญา.

เจตสิก ธรรม คือ อารมณที่ เกิดกับใจ เป็น ส่วนดี เรียกว่า กุศล, เป็น ส่วนชั่ว เรียกว่า อกุศล, เป็น ส่วนกลาง ๆ ไม่ได้ไม่ชั่ว เรียกว่า อพยากฤต, เรียกว่า สังขาร.

ความรู้ อารมณ ใน เวลา เมื่อ รูป มา กระทบใน ตา เป็น ต้น, เรียกว่า วิญญาณ.

ชั้นที่ห้านี้ ย่อมเรียกว่า นามรูป, เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
รวมเข้าเป็นนาม, รูปคงเป็นรูป.

ฉักกะ คือ หมวด ๖.

การจะ ๖ อย่าง.

เคารพเพื่อใน พระพุทธเจ้า ๑ ใน พระธรรม ๑ ใน พระสงฆ์ ๑
ในความ ศักดิ์สิทธิ์ ๑ ใน ความไม่ประมาท ๑ ใน ปฏิบัติการ คือ ต้อนรับ
ปราณี ๑ ภิกษุควร ทำการจะ ๖ ประการนี้.

สาราณีย ธรรม ๖ อย่าง.

ธรรมที่ ทั้ง ห่วงความให้ระลึก ถึง เรียกว่า สาราณีย ธรรม
มี ๖ อย่าง.

๑ เข้าไป ถึง กาย กรรม ประกอบด้วย เมตตา ใน เพื่อน ภิกษุ ตาม เณร
ทั้ง คือ หน้า แด ลำบ หลัง, คือ ช่วย ขวน ขวาย กิจ ธุระ ของ เพื่อน กัน ด้วย
กาย มี พยาบาท ภิกษุ ไร เป็น ต้น ด้วย จิตต์ เมตตา.

๒ เข้าไป ถึง วจี กรรม ประกอบด้วย เมตตา ใน เพื่อน ภิกษุ ตาม เณร
ทั้ง คือ หน้า แด ลำบ หลัง คือ ช่วย ขวน ขวาย กิจ ธุระ ของ เพื่อน กัน ด้วย
วาจา เช่น กล่าว ตั้ง สอน เป็น ต้น, ด้วย จิตต์ เมตตา.

๓ เข้าไป ถึง มโน กรรม ประกอบด้วย เมตตา ใน เพื่อน ภิกษุ ตาม เณร
ทั้ง คือ หน้า แด ลำบ หลัง, คือ คิด แต่ สิ่ง ที่ เป็น ประโยชน์ แก่ เพื่อน กัน.

๔ แบ่ง บัน ตาภ ที่ คน ได้ มา แล้ว โดย ชอบ ธรรม ให้ แก่ เพื่อน ภิกษุ
ตาม เณร, ไม่ หวง ไว้ บริโภค จำเพาะ ผู้เดียว.

๕ วิชาคัด บริดจ์รต์ เด่นอก กัน กับ เพื่อน ภิภษุ ตามเนร อื่น ๆ. ไม่ทำ
คนให้ เบน ที่ วั้งเก็ยฯ ของ ผู้ อื่น.

๖ มี ความ เห็น ร่วมกัน กับ ภิภษุ ตามเนร อื่น, ไม่ วิชาท กับ ใคร ๆ
เพราะ เหตุ มี ความ เห็น ผิด กัน.

ขรรม ๖ อย่าง นี้ ถ้า ผู้ ประพฤติ ให้ เบน ที่ วั้ง ที่ เคารพ ของ ผู้ อื่น
เป็น ไป เพื่อ ความ สงเคราะห์ กัน แด่ กัน, เป็น ไป เพื่อ ความ ไม่ วิชาท กัน
แด่ กัน, เป็น ไป เพื่อ ความ พร้อม เพ็รียง เป็น อื่น หนึ่ง อื่น เค็ยว กัน.

ชาระตะนะ ภายใน ๖.

ตา หู จมูก ดัน กาย ใจ อินทริย์ ๖ ก็ เรียก.

ชาระตะนะ ภายนอก ๖.

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ คือ ชารมณฺ์ ที่ มา ถูก ต้อง กาย
ขรรม คือ ชารมณฺ์ ที่ เกิด กับ ใจ. ชารมณฺ์ ๖ ก็ เรียก.

วิญญาน ๖

- ชาศัย รูป กระทบ ใน ตา เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า จักขุ วิญญาน.
- ชาศัย เสียง กระทบ หู เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า โสค วิญญาน.
- ชาศัย กลิ่น กระทบ จมูก เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า สาน วิญญาน.
- ชาศัย รส กระทบ ดัน เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า ชิวหา วิญญาน.
- ชาศัย โผฏฐัพพะ กระทบ กาย เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า กาย วิญญาน.
- ชาศัย ขรรม เกิด กับ ใจ เกิด ความ วัฐัน เรียก ว่า มโน วิญญาน.

ตัณห์สัจ ๖.

อายะตนะภายใน มีใน คา เป็น ต้น อายะตนะ ภายนอก มี รูป เป็นต้น
วิญญาณ มี จักขุ วิญญาณ เป็นต้น กระทบกัน เรียก ตัณห์สัจ ๖, มีชื่อ

ตาม อายะตนะ ภายใน เป็นต้น ๖	คือ	จักขุ	} ตัณห์สัจ
		โสต	
		ฆาน	
		ชิวหา	
		กาย	
		มโน	

เวทนา ๖.

ตัณห์สัจ นั้น เป็น บัณฑิต ให้เกิดเวทนา เป็น สุข บ้าง ทุกข์ บ้าง
อเบกขา บ้าง

มีชื่อ ตาม อายะตนะ ภายใน เป็นต้น ๖	คือ	จักขุ	} ตัณห์สัจ ขา เวทนา.
		โสต	
		ฆาน	
		ชิวหา	
		กาย	
		มโน	

ชาด ๖.

- ๑ ปฐวี ชาด คือ ชาดดิน.
- ๒ อาโป ชาด คือ ชาดน้ำ.
- ๓ เตโช ชาด คือ ชาดไฟ.
- ๔ วาโย ชาด คือ ชาดลม.
- ๕ อากาศ ชาด คือ ช่องว่าง มีในกาย.
- ๖ วิญญานชาด คือ ความรู้อะไรได้.

ดัดดะ คือ หมวด ๗.

อุปทานีย ขรรม ๗ อย่าง.

ขรรมไม่ เปน ที่ ตั้ง แห่ง ความ เต็ม, เปนไปเพื่อ ความ เจริญ มาย เติง
ชื่อ ว่า อุปทานีย ขรรม มี ๗ อย่าง.

๑ หมั่น ประชุม กัน เนื่อง นิคย.

๒ เมื่อ ประชุม ก็ พว้อม เพรียง กัน ประชุม, เมื่อ เด็ก ประชุม ก็ พว้อม
เพรียง กัน เด็ก, แด พว้อม เพรียง ช่วย กัน ทำ กิจ ที่ สงฆ์ จะ ต้อง ทำ.

๓ ไม่ บัญญัติ สิ่ง ที่ พระ พุทธ เจ้า ไม่ บัญญัติ ขึ้น, ไม่ ดอน สิ่ง ที่ พระ
องค์ ทรง บัญญัติ ได้ แด, สมาทาน ศึกษา อยู่ ใน ดิถ ขรรม ตาม ที่ พระ องค์
ทรง บัญญัติ ได้.

๔ ภิกษุ เหล่า ไต เปน ผู้ใหญ่ เปน ประชาชน ใน สงฆ์, เคารพ นมิตถ
ภิกษุ นุน, เชื้อ พัง ถ้อย คำ ของ ท่าน.

๕ ไม่ดูอำนาจแก่ ความขยาด ที่เกิดขึ้น.

๖ ยินดีในเสนาสนะป่า.

๗ ตั้งใจ อยู่ว่า เพื่อน ภิกษุ ตามเถร ซึ่งเป็นผู้มีศีลที่ยังไม่ มาสู่ อาวาส รอให้มา, ที่ มา แล้ว รอให้ อยู่เป็น สุข ๆ.

ธรรม ๗ อย่างนี้ ย่อม ตั้ง อยู่ใน ผู้ใด ผู้ นั้น ไม่ มี ความ เสื่อม เหย มี แต่ ความ เจริญ ฝ้าย เคี้ยว.

อริยะ ทพฺพีย์

ทพฺพีย์ คือ คุณ ความดี มีใน สันดาน อย่าง ประเสริฐ เรียก อริยะ ทพฺพีย์ มี ๗ อย่าง คือ

๑ สรัทธา เชื่อ สิ่ง ที่ ควร เชื่อ.

๒ ศีล รักษากาย วาจา ให้ เรียบ เรียบร้อย.

๓ หิริ ละอาย ค่อม มาป ทุจริต.

๔ โศคปฺปะ สดุ้ง กัด ค่อม มาป ทุจริต.

๕ พาหุสัจจา: ความเป็นคน เคย ได้ ยิน ได้ ฟัง มาก, คือ จำ ทรง ธรรม แด่ วั ศ์ ๑๒ วิชา มาก.

๖ จาคะ สดะ ให้ ย่น ถึง ของ ๆ คน แก่ คน ที่ ควร ให้ ย่น.

๗ ปัญญา รอบ วั ดึง ที่ เป็น ประโยชน์ แต่ ไม่ เป็น ประโยชน์.

อริยะ ทพฺพีย์ ๗ ประการ นี้ ดี กว่า ทพฺพีย์ ภายนอก มี เงิน ทอง เป็น ต้น ควร แลวง ใจ ให้ มี ใน สันดาน.

ศัพท์ปริศน์ ๗ อย่าง.

ธรรมของ สัตว์บุรุษ เรียกว่า สัตว์ปริศน์ ธรรม มี ๗ อย่าง.

๑. รัมมัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก เหตุ เช่น รู้จัก ว่า สิ่ง นี้ เป็นเหตุ แห่ง สุข สิ่ง นี้ เป็นเหตุ แห่ง ทุกข์.

๒. อัตถัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก ผล เช่น รู้จัก ว่า สุข เป็นผล แห่ง เหตุ อัน นี้ ทุกข์ เป็นผล แห่ง เหตุ อัน นี้.

๓. อัตถัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก คน ว่า เรา ว่า โดย ชาติ ตระกูล ยศ ศักดิ์ สัมบัติ วิชา วิชา ความ รู้ แต่ คุณ ธรรม เพียง เท่านั้น ๆ แล้ว ประพฤติ คน ให้ สัมควร แก่ ที่ เป็น อยู่ อย่างไร.

๔. มัตถัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก ประมาณ ใน การ แสวงหา เครื่อง ได้ยง ชีวิต โดยทาง ที่ ชอบ, แต่ รู้จัก ประมาณ ใน การ บริโภค แต่พอควร

๕. กาลัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก กาล เวลา อัน สัมควร ใน อัน ประกอบ กิจ นั้น ๆ.

๖. ปริตัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก ประชุม รณ และ กิริยา ที่ จะ ต้อง ประพฤติ ต่อ ประชุม รณ นั้น ๆ ว่า หมู่ นี้ เมื่อ เข้าไป หา จะ ต้อง ทำ กิริยา อย่าง นี้ จะ ต้อง พุด อย่าง นั้น เป็น ต้น.

๗. ปุคคต ปโรปรัญญิตา ความ เป็น ผู้รู้จัก เลือคน บุคคล ว่า ผู้ นี้ เป็น คน ดี ควร คบ ผู้ นี้ เป็น คน ไม่ ดี ไม่ ควร คบ เป็น ต้น.

ตั้งปรีดีธรรมอีก ๗ อย่าง.

๑ ตั้งคตบุรุษ ประกอบด้วย ธรรม ๗ ประการ คือ มีศรัทธา, มีความ
ตะอาย คือ บาป, มีความ กตวั คือ บาป, เป็น คนได้ยินได้ฟัง มาก
เป็น คน มีความ เพียร, เป็น คน มีสติ มั่นคง, เป็น คน มีปัญญา.

๒ จะ ปรักษา สิ่งใดกับใคร ๆ ก็ไม่ ปรักษา เพื่อ จะ เบียด เบียด คน
แต่ผู้อื่น.

๓ จะ คิด สิ่งใดก็ไม่ คิด เพื่อ จะ เบียด เบียด คน แต่ผู้อื่น.

๔ จะ พุด สิ่งใดก็ไม่ พุด เพื่อ จะ เบียด เบียด คน แต่ผู้อื่น.

๕ จะ ทำ สิ่งใดก็ไม่ ทำ เพื่อ จะ เบียด เบียด คน แต่ผู้อื่น.

๖ มีความ เหน ชอบ มี เหน ว่า ทำ คดี ได้ ดี ทำ ชั่ว ได้ ชั่ว เป็น ตน.

๗ ให้ ทาน โดย เคารพ คือ เชื้อ เพื่อ แก่ ของ ที่ ตัว ให้ แต่ ผู้รับ ทาน นั้น
ไม่ ทำ อาการ คุก ทั้ง เตี้ย.

โพธฌงค์ ๗.

- ๑ สติ ความ ระลึก ได้.
- ๒ ขัมมวิจยะ ความ ตัด ต้อง ธรรม.
- ๓ วิริยะ ความ เพียร.
- ๔ มัคคี ความ ชุ่มใจ.
- ๕ มัตถทัชชี ความ สงบ ใจ แต่ อารมณ์.

๖ ต่อมา ความตั้งใจนั้น.

๗ อุเบกขา ความวางเฉย.

เรียก ตาม ประเภทว่า สติสัมโพชฌงค์ไปโดย ลำดับจน ถึง อุเบกขาสัมโพชฌงค์.

อัญญะ คือ หมวด ๘.

โลก ขรรม ๘.

ขรรมที่ ครอบงำ สัตว์ โลก อยู่, แต่ สัตว์โลก ย่อม เป็นไป ตาม ขรรม นั้น, เรียก ว่า โลก ขรรม, โลก ขรรม นั้น ๘ อย่าง คือ มี ดาภ ๑ ไม่มี ดาภ ๑ มี ยศ ๑ ไม่มี ยศ ๑ นิทานา ๑ สรรเสริญ ๑ สฺข ๑ ทุกข์ ๑. ใน โลก ขรรม ๘ ประการ นี้ อย่างใด อย่างหนึ่ง เกิด ขึ้น ควร พิจารณา ว่า สิ่งนี้ เกิด ขึ้น แก่ ตัว เรา, ก็ แต่ ว่า มัน ไม่ เที่ยง เป็น ทุกข์ มีความ แปร ปรวน เป็น ขรรมตา, ควร รู้ ตาม ที่ เป็น จริง อย่า ให้ มัน ครอบงำ จิต ได้ คือ อย่า ยึด ใน ส่วน ที่ ปรารถนา อย่า ยึด ร้าย ใน ส่วน ที่ ไม่ ปรารถนา.

ลักษณะ ศติสิน ขรรม วินัย ๘ ประการ.

ขรรม เหล่าใด เป็นไป เพื่อ ความ กำหนัด ย่อมใจ ๑

เป็นไป เพื่อ ความ ประกอบ กับ ทุกข์ ๑

เป็นไป เพื่อ ความ สะสม กอง กิเลส ๑

เป็นไป เพื่อ ความ อยากใหญ่ ๑

เป็นไปเพื่อ ความไม่ ตัน โศษ ยินดี ด้วย ของ มี อยู่ คือ มี นี้ แล้วอยาก

ได้นั้น ๑

เป็นไป เพื่อ ความ คลุก กัด ด้วย หมู ณะ ๑

เป็นไป เพื่อ ความ เกียจ คร้าน ๑

เป็นไป เพื่อ ความ เดียง ยาก ๑

กรรม นั้น พึง รู้ ว่า ไม่ใช่ กรรม ไม่ใช่ วินัย ไม่ใช่ คำ สั่ง ดอน ของ พระ
คำดำคา.

กรรม เหล่าใด เป็นไป เพื่อ ความ คลาย กำหนด ๑

เป็นไป เพื่อ ความ ปราศจาก ทุกข์ ๑

เป็นไป เพื่อ ความไม่ สะสม กอง กิเลส ๑

เป็นไป เพื่อ มี ความ อยาก อัน น้อย ๑

เป็นไป เพื่อ ความ ตัน โศษ ยินดี ด้วย ของ มี อยู่ ๑

เป็นไป เพื่อ ความ ดังค จาก หมู ๑

เป็นไป เพื่อ ความ เพียร ๑

เป็นไป เพื่อ ความ เดียง ง่าย ๑

กรรม เหล่า นั้น พึง รู้ ว่า เป็น กรรม เป็น วินัย เป็น คำ สั่ง ดอน ของ พระ คำดำคา.

มรรค มี องค์ ๘.

๑ สัมมา ทิฐิ ๖ ปัญญา อัน เหน ชอบ, คือ เหน อริยสัจ ๔.

๒ สัมมา สังกัปปะ คำวิหิ ชอบ, คือ คำวิหิ จะ ออก จาก กาม ๔

คำวิหิ ใน อันไม่ พยายาม ๑ คำวิหิ ใน อันไม่ เมียด เมียด ๑.

๓ กามเมตฺตมิจฺฉาจารา ประพฤติผิดใน กาม.

จัดเป็น วจกรรม (คือ ทำด้วย วาจา) ๔ อย่าง.

๔ มุสา วาท พุค เท็จ.

๕ บิณฑนา วาจา พุค ต่อ เลียด.

๖ ผรุสฺส วาจา พุค คำ อหยาบ.

๗ ตมฺมัมปิ ปตาป พุค เพ้อ เจ้อ.

จัดเป็น มโนกรรม (คือ ทำด้วยใจ) ๓ อย่าง.

๘ อภีรณา โลก อยากรได้ ของเขา.

๙ พหยาบาท ปองร้ายเขา.

๑๐ มิจฺฉาทิฏฐิ เทน ผิด จาก ๓ ของ กรรม.

กรรม ๑๐ อย่าง นี้ เป็น บาป กรรม ไม่ควร ดำเนิน.

กุตต กรรมบท ๑๐

จัดเป็น กายกรรม ๓ อย่าง.

๑ ปาณาติ ปาตา เวรมณี เว้น จาก ทำ วิถี ตัดตัว ให้ ตก ล่วง.

๒ อทินฺนา ทานา เวรมณี เว้น จาก ถู้อะไร ของ ที่เจ้า ของไม่ได้ ให้ ด้วย อาการ แห่ง ขโมย.

๓ กามเมตฺตมิจฺฉา จาราวะรมณี เว้น จาก ประพฤติผิดใน กาม.

จัดเป็น วจกรรม ๔ อย่าง.

๔ มุสา วาทา เวรมณี เว้น จาก พุค เท็จ.

๕ บิณฑนา ยาวาจา เวรมณี เว้น จาก พุค ต่อ เลียด.

๖ ฝร่สาย วาจา ย เวรมณีนี เว้น จาก พุด คำหยาบ.

๗ ส้มฝ้บ่ปดปาเวรมณีนี เว้น จาก พุด เพ้อ เจ้อ.

จัด เปน มโน กรรม ๓ อย่าง.

๘ ฌนภีรณา ไม่ โถภ ฌยากได้ ของ เขา.

๙ ฌพยามาท ไม่ พยามาท ปอง ร้าย เขา.

๑๐ ส้มมาทิวูรี เหน ชอบ ตาม คตของ ขรรม.

กรรม ๑๐ อย่าง นี้ เปน ทาง บุญ ควร ดำเนิร.

บุญ กิริยา ๑๐ อย่าง.

๑ ทานมัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ บริจาค ทาน.

๒ สัตถมัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ รักษา คีต.

๓ ภาวนามัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ เจริญ ภาวนา.

๔ ฌปจายนมัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ ประพฤติ ก่อม ตนแก่ผู้ ใหญ่.

๕ เวชย้าวัจจมัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ ช่วย รวน ขววย ใน กิจที่ ชอบ

๖ บัคคทานมัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ ให้ ส่วน บุญ.

๗ บัคคทานุโมทนามัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ ฌนุโมทนา ส่วน บุญ.

๘ ฌิมมัตถ์ส่วน มัย บุญ สำเร้ง ด้วย พัง ขรรม.

๙ ฌิมมเทสนามัย บุญ สำเร้ง ด้วย การ แสดง ขรรม.

๑๐ กิฏฐุขรรม การ ทำ ความ เหน ให้ ตรง.

ขรรม ที่ บัพพะชิต ควร พิจารณา เนือง ๆ ๑๐ อย่าง.

๑ บัพพะชิต ควร พิจารณา เนือง ๆ ว่า บัคคินเวร มี เพศต่าง จาก คฤหัสถ์

แต่ด้, ฌากการ กิริยา ไต ๆ ของ ส้มณะ เรา ต้อง ทำ ฌากการ กิริยา นั้น ๆ.

๒ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า ควร เดียง ชีวิตของเราในของ
ด้วยผู้อื่น, เราควร ทำตัวให้เขา เดียง ง่าย.

๓ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า อากาญจกาย อกาญจกาย อย่างอื่น
ที่เรา จะ ต้อง ทำให้ดีขึ้นไป กว่านี้ ยังมี อยู่อีก, ไม่ใช่ เพียง เท่านั้น.

๔ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า ตัวของเราเอง ติดแน่นตัวเรา
เองโดย คัดได้ หรือไม่.

๕ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า ผู้รู้ใคร ครอบงำแล้ว ติดแน่น
เราได้ โดย คัด หรือไม่.

๖ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า เราจะ ต้อง พดัด พราก จาก
ของ รัก ของ ชอบใจ ทั้ง นั้น.

๗ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า เรามีกรรม เป็น ของ ตัว
เรา ทำ ดี จักได้ ดี ทำ ชั่ว จักได้ ชั่ว.

๘ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า วัน คืน ต้อง ไป ๆ มัด นั้น
เรา ทำ อะไร อยู่.

๙ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า เรา ยินดี ใน ที่ สงัด หรือไม่.

๑๐ มัชฌิมนิกาย พิจารณา เนื่อง ๆ ว่า คุณ วิเศษ ของ เรา มี อยู่
หรือไม่ ที่ จะ ให้ เรา เป็น ผู้ไม่ เกิด เหม็น ใน เวทนาเพื่อน มัชฌิมนิกาย ใน กาด
ภายหลัง.

- ๖ ตัดกตา ถ้อยคำที่ชักนำให้ตั้งอยู่ในศีล.
- ๗ สมาชิกตา ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้สงบ.
- ๘ บัญญัติกตา ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดปัญญา.
- ๙ อิมัคคิกตา ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้พ้น จากกิเลส.
- ๑๐ อิมัคคิกญาณทัตถ์สนกตา ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดความรู้ความ
เห็นใน ความที่ใจ พ้น จาก กิเลส.

อนุตตติ (คือ อารมณฺ์ ควร รัดัก) ๑๐ ประการ.

- ๑ พุทฺธานุตตติ รัดัก ถึง คุณ ของ พระพุทธเจ้า.
- ๒ อิมมานุตตติ รัดัก ถึง คุณ ของ พระ อรรม.
- ๓ สังฆานุตตติ รัดัก ถึง คุณ ของ พระ สังฆ.
- ๔ ตัตถานุตตติ รัดัก ถึง ศีล ของ คน.
- ๕ จาคานุตตติ รัดัก ถึง ทาน ที่ คนได้ บริจาค แล้ว.
- ๖ เทวตานุตตติ รัดักถึง คุณ ที่ ทำ บุคคล ให้ เป็น เทวดา.
- ๗ มรณตติ รัดัก ถึง ความ ตาย ที่ จะ มา ถึง คน.
- ๘ กายคตาตติ รัดัก ทัว ไป ใน กายให้ เห็น ว่าไม่ งาม นำ เกิดยศ

โสโครก.

- ๙ อณาปานตติ ทั้ง สติ กำหนด ดม หายใจ เข้า ออก.
- ๑๐ ออุปตมานุตตติ รัดัก ถึง คุณ พระ นิพพาน ซึ่ง เป็น ที่ รังมี กิเลส

แต่ กอง ทุกข์.

ปักษีณกะ คือ หมอคนเบ็ดเตล็ด

อุปกิตต์ (คือโทษเครื่องเสว้า หมอชง) ๑๖ อย่าง.

- ๑ อภิขณาวิสมโถก ตโมภไม้ม่า เตมอ คือ ความเพ่งเต่ง.
- ๒ โทณะ ร้าย กวจ.
- ๓ โทระ โทรว.
- ๔ อุปนาหะ ผูกโกรธไว้.
- ๕ มักระ อุป หลู่คุณ ท่าน.
- ๖ ปถาณะ ตั้ เตมอ (คือ ยก คน เข้ม ท่าน).
- ๗ ยิตต์ธา ฤศยา (คือ เหน เขา ใต้ ตั้ ทน อยู่ ไม่ได้).
- ๘ มัจฉริยะ ตระหนี่.
- ๙ มายา มารยา (คือ เจ้า เด่ห์).
- ๑๐ ต้าเกยยะ โอ้อวด.
- ๑๑ ถัมพะ หัว ค้อ.
- ๑๒ ต้ารัมพะ แข่ง ตั้.
- ๑๓ มานะ ถือ คัว.
- ๑๔ ยติมานะ คุ หมิ่น ท่าน.
- ๑๕ มทะ มัว เมา.
- ๑๖ ปมาทะ เถิน เต้อ.

โพธิ มักรัชย ธรรม ๓๗ ประการ.

สติปัฏฐาน	๔.	(หน้า ๓๘๖.)
สัมมัปปธาน	๕.	(ปรธาน ๔ หน้า ๓๕.)
อิทธิบาท	๕.	(หน้า ๓๖๖.)
อินทรีย์	๕.	(หน้า ๔๓.)
พระตะ	๕.	(หน้า ๔๓.)
โพธิฌงค์	๗.	(หน้า ๕๑.)
มัคค์ ม็องค์	๘.	(หน้า ๕๓.)

คหิ ปฏินัตติ

จตุกกะ

กรรมกิดต (คือ กรรม เครื่องเดรัจฉาน) ๔ อย่าง.

๑ ปาณาติบาต ทำชีวิตสัตว์ให้ตกต้อง.

๒ อทินนาทาน ถูเขาถึง ของที่เจ้า ของไม่ได้ให้ ด้วย อากาโรหัง
ขโมย.

๓ กามะตุมิจฉาจาร ประพฤติผิดในกาม.

๔ มุสาอาท พுகเท็จ.

กรรม ๔ อย่างนี้ นักปราชญ์ไม่สรรเสริญเลย.

อปายมุข (คือ เหตุ เครื่องฉิบหาย) ๔ อย่าง.

๑ ความ เปน นักเดง หมิง.

๒ ความ เปน นักเดง สุรา.

๓ ความ เปน นักเดง เถ่น การ พนัน.

๔ ความ คบคน ชั่ว เปน มิตร.

โทษ ๔ ประการนี้ ไม่ควร ประกอบ.

ทิฏฐุ ชัมมิกัตถก ประโยชน์ . (คือ ประโยชน์ ในปัจจุบัน) ๔ อย่าง.

๑ อุฏฐานธัมมปทา ถึงพร้อม ด้วย ความ หมั่น ใน การ ประกอบ กิจ
เครื่อง เดียง ชีวิตที่ดี ใน การ ศึกษาเล่าเรียนที่ดี ใน การ ชุระ นำที่
ของตนที่ดี.

๒ ชาริกสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รักษาทรัพย์สิน
ที่แสวง มาได้ด้วยความหมั่น ไม่ให้เป็นอันตรายก็ดี รักษา
การงานของตัว ไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี.

๓ กตยานุ มีตศดา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว.

๔ สัมชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตตามสมควร แก่กำลัง ทรัพย์ ที่หาได้
ไม่ให้ผิดเคืองนัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก.

สัมปรายิกัตถ ประโยชน์ (คือ ประโยชน์ในภายหน้า) ๔ อย่าง.

๑ สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อสิ่ง ที่ควรเชื่อ
เช่น เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น.

๒ สัตตสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ รักษากาย วาจา เว้น ร้อย ดี
ไม่มีโทษ.

๓ จาค สัมปทา ถึงพร้อมด้วยการ บริจาคทาน เป็นการเฉย
สุขให้แก่ผู้อื่น.

๔ ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา รู้จักบาป บุญคุณโทษ
ประโยชน์มิใช่ ประโยชน์ เป็นต้น.

มิตร ปฏิรูป (คือ คนเทียมมิตร) ๔ จำพวก.

๑ คน ปอก ลอก.

๒ คน ดี แต่ พุค.

๓ คน หัว ประจบ.

๔ คนรัก รวนใน ทาง นิบทย.

คน ๔ จำพวก นี้ไม่ใช่ มิตร เป็นแค่ คนเทียม มิตร ไม่ควร คบ.

๑ คน ปอก ตก มี ลักษณะ ๔.

- (๑) คิดเขาแต่ได้ฝ่ายเดียว.
- (๒) เสียให้น้อย คิดเขาให้มาก.
- (๓) เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรับทำกิจของเพื่อน.
- (๔) คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัว.

๒ คน ดี แต่พุด มี ลักษณะ ๔.

- (๑) เก็บเอาของล่วงแล้ว มาปราไธ.
- (๒) อ้างเอาของที่ยังไม่มี มาปราไธ.
- (๓) ส่งเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้.
- (๔) ออกปากฟังมิได้.

๓ คน หัว ประจบ มี ลักษณะ ๔.

- (๑) จะทำชั่ว ก็ คด้อย ตาม.
- (๒) จะทำดี ก็ คด้อย ตาม.
- (๓) คือนำว่า สรรเสริญ.
- (๔) ต้ม หดง ตั้ง นิินทา.

กิริยาปฏิบัติ.

๖๕

๔ คน รัก รวณ ใน ทาง นิบทย มี ลักษณะ ๔.

- (๑) รัก รวณ คิม นำ เมธา.
- (๒) รัก รวณ เทียว กตาง คิน.
- (๓) รัก รวณ ให้ มัด เมธา ใน การ เถ่น.
- (๔) รัก รวณ เถ่น การ พนัน.

มิตรแท้ ๔ จำพวก.

- (๑) มิตร มี อุปการะ.
- (๒) มิตร ร่วม สุข ร่วม ทุกข์.
- (๓) มิตร เนะ ประโยชน์.
- (๔) มิตร มี ความ รักใคร่.

มิตร ๔ จำพวก นี้ เป็น มิตร แท้ ควร คบ.

๑ มิตร มี อุปการะ มี ลักษณะ ๔.

- (๑) บัอง กัน เพื่อน ผู้ ประมาท แล้ว.
- (๒) บัอง กัน ทวพย อดมัตติ ของ เพื่อน ผู้ ประมาท แล้ว.
- (๓) เมื่อ มี ภัย เป็น ที่ พัง ฟ่านักได้.
- (๔) เมื่อ มี ชุระ ช่วย ออก ทวพย ให้ เถิน กตาง ที่ ออก ปาก

๒ มิตร ร่วม สุข ร่วม ทุกข์ มี ลักษณะ ๔.

- (๑) รยาย ความ ถับ ของ ตน แก่ เพื่อน.

- (๒) บิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย.
- (๓) ไม่ตะทังโมยามวิบัติ.
- (๔) แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้.

๓ มิตรณะประโยชน์ มีลักษณะ ๔.

- (๑) ห้ามมิให้ทำความชั่ว.
- (๒) แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี.
- (๓) ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง.
- (๔) บอกทางสวรรค์ให้.

๔ มิตรมีความรักใคร่ มีลักษณะ ๔.

- (๑) ทุกข์ๆด้วย.
- (๒) สุขๆด้วย.
- (๓) ได้เลี้ยงคนผู้พดฺติเตียนเพื่อน.
- (๔) รับรองคนผู้พดฺตรเสถียรเพื่อน.

สังคหวัตถุ ๔ อย่าง.

- (๑) ทาน ให้ปันสิ่งของๆตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน.
 - (๒) มียวาจา เจรจา วาจาที่อ่อนหวาน.
 - (๓) ยศถัจฉริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น.
 - (๔) ใสมานัตตคา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว.
- คุณทั้ง ๔ อย่างนี้ เป็นเครื่องเห็นยอดจิตใจของผู้อื่นไว้ได้.

สูตร ของ คฤหัสถ์ ๔ อย่าง.

- ๑ สูตร เกิด แต่ ความ มี ทพย.
- ๒ สูตร เกิด แต่ จำย ทพย บริโภค
- ๓ สูตร เกิด แต่ ความไม่ ต้อง เป็น หิน.
- ๔ สูตร เกิด แต่ ประกอบ การ งาม ที่ ปราศจากโทษ.

ความ ปราศนา ของ บุคคลใน โลก ที่ ได้ สัมหมาย ด้วยยาก ๔ อย่าง

- ๑ ขอ สัมบัติ จง เกิด มี แก่ เรา ใน ทาง ที่ ชอบ.
- ๒ ขอ ยศ จง เกิด มี แก่ เรา กับ ญาติ พวกร พ้อง.
- ๓ ขอ เรา จง รักษา อายุ ให้ ยืน นาน.
- ๔ เมื่อ สิ้นชีพ แล้ว ขอ เรา จง ไป เกิด ใน สวรรค์.

ธรรม เป็น เหตุ ให้ สัม หมายถึง มี อยู่ ๔ อย่าง.

- ๑ สัตถา สัมปทา ถึง พร้อม ด้วย ศรัทธา.
- ๑ สัตถ สัมปทา ถึง พร้อม ด้วย ศีล.
- ๓ จาก สัมปทา ถึง พร้อม ด้วย บริจาค ทาน.
- ๔ บัญญา สัมปทา ถึง พร้อม ด้วย บัญญา.

ตระกูล อัน มั่ง คั่ง จะ คง อยู่ นาน ไม่ได้ เพราะ ๔ สถาน ๔.

- ๑ ไม่ แสง หา พัสตุ ที่ หาย แล้ว.
- ๒ ไม่ บุรณะ พัสตุ ที่ คร่ำ ครว.
- ๓ ไม่ รู้ จิต ประมาณ ใน การ บริโภค สัมบัติ.
- ๔ คง สัตว์ หรือ บุรุษ ที่ คุ้มครอง ให้ เป็น พ่อ เรือน แม่ เรือน.

ผู้หวัง จะ ดำรง ตระกูล ควร เว้น สถาน ๔ ประการ นี้ เสีย.

ธรรม ของ พระวาที ๔.

๑. ตั้จะ ตั้ชื้อ แก่ กัณ.
๒. ทมะ รุ้จัก จม จิตต์ ของ คน.
๓. ฐนัคิ อต ทน.
๔. จาคะ ตัดให้ มััน ตัง ของ ๆ คน แก่ คน ที่ ควรให้ มััน.

 บัญจกา

ประโยชน์เกิด แก่ การ ถือ โภค ทรัพย์ ๕ อย่าง.

แฉวง หา โภค ทรัพย์ ได้ มา โดย ทาง ที่ ชอบ แฉ้ว.

๑. เตยง คั้ว มารดา มิตา บุคร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้ เป็น สู้ช.
๒. เตยง เพื่อน สู้ให้ เป็น สู้ช.
๓. บำบัก อ้นคราย ที่ เกิด แต่ เหตุ ต่าง ๆ.
๔. ทำ พดี ๕ อย่าง คือ.
 - ก. ญาติ พดี ส่งเคราะห์ ญาติ.
 - ข. อติถิ พดี คัอัน วับ แฉก.
 - ค. ปุพพิ เปต พดี ทำ บุญ อุทิศ ให้ ผู้ ตาย.
 - ฆ. ราช พดี ถวาย เป็น หดวง มี เตยง อากร เป็น ตัน.
 - ง. เทวดา พดี ทำ บุญ อุทิศ ให้ เทวดา.
 ๕. บริจาค ทาน ใน สมน ณ พราหมณ์ ผู้ ประพฤติ ชอบ.

ข้อ ๕ ประการ.

๑ ปาณาติปาตาเวรมณี เว้น จาก ทำสัตว์ให้ตก ล่วง.

๒ อทินนทานาเวรมณี เว้น จาก ถือ เอา สิ่ง ของ ที่ เจ้า ของ มิ ได้ ให้ ด้วย อាកาร แห่ง โขมย.

๓ กาเมสุมิฉฉาจาเวรมณี เว้น จาก ประพฤติผิดใน กาม.

๔ มุสาอาทาทาเวรมณี เว้น จาก พูดเท็จ.

๕ สุราเมรยมัชฌิมาตัฏฐานาเวรมณี เว้น จาก คืม น้ำเมา คือ สุรา เต เมรัย อัน เป็น เหตุ ที่ กัง แห่ง ความ ประมาท.

ข้อ ๕ ประการ นี้ กฤหัสถ์ควร รักษา เป็น นิศย.

มีจฉาณิธีรา (คือ การ ค้าขาย ไม่ ชอบ รวรม) ๕ อย่าง.

๑ ค้าขาย เครื่อง ประหาร.

๒ ค้าขาย มนุษย์.

๓ ค้าขาย สัตว์ เปน เต เนื้อ สัตว์ ที่ ตัว ซ้ำ เพื่อ เปน อาหาร.

๔ ค้าขาย น้ำ เมา.

๕ ค้าขาย ยา พิษม์.

การ ค้าขาย ๕ อย่าง นี้ เปน ข้อ ห้าม อุปาสก ไม่ ให้ ประกอบ

สัมบัติ ของ อุปาสก ๕ ประการ

๑ ประกอบ ด้วย ศรัทธา.

๒ มี คีต บริสุทธิ์.

๓ ไม่ถือ มงคล ต้นข้าว คือ เชื้อกรรมไม่เชื่อมงคล.

๔ ไม่แต่งหาเชศต์บุญ นอกพุทธ คำสอน.

๕ นำเพ็ญบุญ แต่ในพุทธ คำสอน.

อุปมาดัง พิ้ง ตั้ง อยู่ใน สมบัติ ๕ ประการ แต่เว้น จาก วิบัติ ๕ ประการ
ซึ่ง วิบัติ จาก สมบัติ นั้น.

ฉกักระ

ทษ ๖.

ปฐักถิม ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ หน้า มารดาบิดา.

ทักษิณ ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ ขวา อาจารย์.

มัชฌิม ทิศ คือ^๕ ของ หลัง บุตร ภรรยา.

อุตฺตร ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ ซ้าย มิตร.

เหนือฐิม ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ ต่ำ บ้าง.

อุปริม ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ บน สมณ พราหมณ์.

๑ ปฐักถิม ทิศ คือ ทิศ^๕ ของ หน้า มารดาบิดา บุตร พิ้ง บ้าง
ด้วยสถาน ๕ อย่าง.

(๑) ท่านได้^๕ มาแล้ว ได้^๕ ท่าน ตอบ.

(๒) ทำกิจ ของ ท่าน.

(๓) คำรง วงศ์กถ.

กิริยาปฏิบัติ.

- (๔) ประพฤติตนให้เป็น คน ควร รุ้บ ทรัพย์สินมรดก.
 - (๕) เมื่อ ท่าน ล่วง ลับไป แล้ว ทำ บุญ อุทิศ ให้ ท่าน.
- มารดา บิดา ได้รับ บำรุง ฉน ย่อม อนุเคราะห์ บุตร ด้วย สถาน ๕.
- (๑) ห้ามไม่ให้ทำ ความ ชั่ว.
 - (๒) ให้ ตั้ง อยู่ใน ความ ดี.
 - (๓) ให้ ศึกษา ศีลปฏิบัติ.
 - (๔) หา ภรรยา ที่ สมควร ให้.
 - (๕) มอบ ทรัพย์สิน ให้ ใน สมัย.

๒ ทักเตือน ทัค คือ ทัค เมือง ขวา อาจารย์ ศิษย์ พัง บำรุง ด้วยสถาน ๕.

- (๑) ด้วย ตก ธน ยืน รับ.
- (๒) ด้วย เข้า ไป ยืน คอย รับ ใช้.
- (๓) ด้วย เชื้อ พัง.
- (๔) ด้วย อุปฐาก.
- (๕) ด้วย เรี่ยน ศีลปฏิบัติ โดย เคารพ.

อาจารย์ ได้รับ บำรุง ฉน แล้ว ย่อม อนุเคราะห์ ศิษย์ ด้วย สถาน ๕.

- (๑) แนะนำ ดี.
- (๒) ให้ เรี่ยน ดี.
- (๓) บอก ศีลปฏิบัติ ให้ ฉน เจริญ ไม่ บิด บัง อำพราง.
- (๔) ยก ย่อง ให้ ปรากฏ ใน เพื่อน ฝูง.
- (๕) ทำ ความ มั่น กั้น ให้ ทัค ทั้ง หาย (คือ จะ ไป ใน ทัค ไหน ก็ ไม่

๓ บัณฑิตคือ ทิศ เบื้อง หลัง ภรรยา ดำมี พัง บำรุง ด้วย สถาน ๕

(๑) ด้วย ยก ย่อง นับถือ ว่า เปน ภรรยา.

(๒) ด้วยไม่ คู้ หมิ่น.

(๓) ด้วยไม่ ประพฤติ ล่วงใจ.

(๔) ด้วย มอบ ความ เปนใหญ่ ให้.

(๕) ด้วยให้ เครื่อง แต่ง ตัว.

ภรรยาได้รับ บำรุง ฉะนั้น แล้ว. ย่อม อนุเคราะห์ ดำมี ด้วย สถาน ๕

(๑) จัด การ งาน คดี.

(๒) ส่งเคราะห์ คน ข้าง เคียง ของ ผัว คดี.

(๓) ไม่ ประพฤติ ล่วงใจ ผัว.

(๔) รักษาทรัพย์ ที่ ผัว หา มา ได้ ไว้.

(๕) ขยัน ไม่ เกียจ คร้าน ใน กิจ การ ทั้งปวง.

๔ อุตฺตร ทิศ คือ ทิศ เบื้อง ซ้าย มิตร กุณบุตร พัง บำรุง ด้วยสถาน ๕.

(๑) ด้วย ให้ บ้าน.

(๒) ด้วย เจรจา ถ้อย คำ ไพเราะ.

(๓) ด้วย ประพฤติ ประโยชน์.

(๔) ด้วย ความ เปน ผู้ มี คน เสมอ.

(๕) ด้วยไม่ แก่ง ก่อ ให้ หลุด จาก ความ จริง.

มิตรได้รับ บำรุง หนี้ แล้ว ย่อม อนุเคราะห์ กุศลบุตร ด้วย สถาน ๕.

- (๑) รักษา มิตร ผู้ประมาท แล้ว.
- (๒) รักษา ทพย ของ มิตร ผู้ประมาท แล้ว.
- (๓) เมื่อ มี ภัย เขา เป็น ที่ พัง พานัก ได้.
- (๔) ไม่ ละทิ้ง ใน ยาม วิบัติ.
- (๕) นับถือ ตลอด ถึง วงศ์ ของ มิตร.

๕ เหงา ฐิม ทิศ คือ ทิศ เบื้อง ตะ บ่าว นาย พัง บำรุง ด้วย สถาน ๕.

- (๑) ด้วย จัก การ งาม ให้ ทำ ตาม สมควร แก่ กำถัง.
- (๒) ด้วย ให้ อาหาร แด รวง วัต.
- (๓) ด้วย รักษา พยาบาท ใน เวลา เจ็บ ไข้.
- (๔) ด้วย แจก ของ มี รัส แปลก ปลาด ให้ กิน.
- (๕) ด้วย ปลดปล่อย ใน สมัย.

บ่าว ได้รับ บำรุง หนี้ แล้ว ย่อม อนุเคราะห์ นาย ด้วย สถาน ๕.

- (๑) ถูก ฐิน ทำ การ งาม ก่อน นาย.
- (๒) เลิก การ งาม ที่ หลัง นาย.
- (๓) คือ เขา แด ของ ที่ นาย ให้.
- (๔) ทำ การ งาม ให้ ดี ฐิน.
- (๕) นำ คุณ ของ นาย ไป สรรเสริญ ใน ที่ นั้น ๆ.

๖ อุปริมทิส คือ ทิศเบื้องบน สมณพราหมณ์ กุณบุคร พึงบำรุงด้วยสถาน ๕.

- (๑) ด้วยกายกรรม คือ ทำอะไร ๆ) ระกอบด้วยเมตตา.
- (๒) ด้วยวจีกรรม คือ พูดอะไร ๆ ประกอบด้วยเมตตา.
- (๓) ด้วยมโนกรรม คือ คิดอะไร ๆ ประกอบด้วยเมตตา.
- (๔) ด้วยความเป็นผู้ไม่เบียดประทุ คือ มิได้ห้ามมิให้เข้าบ้าน

เรือน.

- (๕) ด้วยให้อามีขทาน.

สมณพราหมณ์ได้รับบำรุงนี้แล้วย่อมอนุเคราะห์กุณบุครด้วยสถาน ๖

- (๑) ห้ามมิให้ทำความชั่ว.
- (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี.
- (๓) อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม.
- (๔) ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง.
- (๕) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่ม.
- (๖) บอกทางสวรรค์ให้.

ธบาย มุข (คือ เหตุ เครื่อง นิบทยาย) ๖.

- (๑) คิมน้ำเมา.
- (๒) เทียง กตาง คิน.

กิริยาปฏิบัติ.

- (๓) เทียบดู การ เดิน.
- (๔) เดิน การ พับ.
- (๕) คบ คน ชั่ว เป็น มิตร.
- (๖) เกียรติ ครว้น ทำ การ งาม.

๑ คัมภีร์ นาม มี โทษ ๖.

- (๑) เสีย ทรมาน.
- (๒) ก่อ การ เกลียด วิชา.
- (๓) เกิด โรค.
- (๔) ต้อง ตี เคียน.
- (๕) ไม่ รู้จัก อาย.
- (๖) ทอน กำดั่ง บัญญา.

๒ เทียบ กตาง คิน มี โทษ ๖.

- (๑) ชื่อ ว่า ไม่ รักษา ตัว.
- (๒) ชื่อ ว่า ไม่ รักษา ลูก เมีย.
- (๓) ชื่อ ว่า ไม่ รักษา ทรมาน สัมบัติ.
- (๔) เป็น ที่ ระแวง ของ คน ทั้ง หาย.
- (๕) มัก ถูก ไล่ ความ.
- (๖) ได้ ความ ต่ำ ทราม มาก.

๓. เกี่ยวกับ การ เล่น มีโทษ ตาม วัตถุประสงค์ที่ไป ดู ๖.

- (๑) ฆ่าที่ไหนไป ที่ นั้น.
- (๒) ขมิบ ร้อง ที่ไหนไป ที่ นั้น.
- (๓) คัด ตัด ตี เบ้า ที่ไหนไป ที่ นั้น.
- (๔) เสภา ที่ไหนไป ที่ นั้น.
- (๕) เพลง ที่ไหนไป ที่ นั้น.
- (๖) เกิด เถิง ที่ไหน ไป ที่ นั้น.

๔. เล่น การ พนัน มีโทษ ๖.

- (๑) เมื่อ ชนะ ย่อม ก่อ เหว.
- (๒) เมื่อ แพ้ ย่อม เสีย ตาย ทรมาน ที่ เสีย ไป.
- (๓) ทรมาน ย่อม ฉิบหาย.
- (๔) ไม่มีใคร เชื่อ ถือ ถ้อย คำ.
- (๕) เบน ที่ หมิ่น ประมาท ของ เพื่อน.
- (๖) ไม่มีใคร ประสงค์ จะ แ่่ง งาน ด้วย.

๕. คน คน ชั่ว เบน มิตร มีโทษ ตาม บทกฏ ที่ ๖.

- (๑) นำให้ เบน นักตง พนัน.
- (๒) นำให้ เบน นักตง เจ้า ชู้.
- (๓) นำให้ เบน นักตง เหล้า.

- (๔) นำให้เป็น คน ตอง เขา ด้วย ของ ปัดจน
- (๕) นำให้เป็น คน โกง เขา ซึ่ง หน้า
- (๖) นำให้เป็น หัวไม้

๖. เกี่ยวกับ การ ทำ การ งาน มีโทษ ๖.

- (๑) ลัก ข้าง ต่ำ หน้าจอก นึก แล้วไม่ ทำ การ งาน
- (๒) " " ร้อน นึก " "
- (๓) " " เวลา เหน็ดแล้ว " "
- (๔) " " ยั้ง เข้า อยู่ " "
- (๕) " " หิว นึก " "
- (๖) " " รรหาย นึก " "

ผู้หวัง ความ เจริญ ด้วย โลก ทรัพย์ พึง เว้น เหตุ เครื่อง นิย หาย ๕.

ประการ ที่ ๕.

